

AFET SİGORTALARI KANUNU'NA GÖRE ZORUNLU DEPREM SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Yrd. Doç. Dr. Nuray BARLAS*

GİRİŞ

Ülkemiz, yerküreyi kuşatan önemli deprem¹ kuşakları üzerinde yer almakta ve büyük bölümü farklı şiddetlerdeki deprem riskleri ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye'nin Rusya, Endonezya, Pakistan ve Brezilya'dan sonra dünyanın en yüksek deprem riski taşıyan ülkesi olması² açısından konu daha da büyük önem taşımaktadır. Son yüzyılda yaşananlar içinde belki de en büyük felâkete sebebiyet veren deprem, 17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelmiş ve insanlar 17 Ağustos'ta gerçekten bir kâbusa uyanmışlardır³.

Bu acı tablo, depremden etkilenen diğer illerde de farklı değildi. Yüzyılın ülkemiz bakımından getirdiği bu büyük doğal afetin hemen ardından daha öncekinin izleri silinmeden, yaraları sarılmadan bu kez 12 Kasım 1999 tarihinde bölge ikinci kez Düzce Depremi ile yüz yüze gelmiştir. Bunların

---

* Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1 Sieberg'in tanımlamasına göre "Yerkürenin derinliklerinden yüzeye doğru âni olarak beklenmedik zamanlarda yayılan doğal yer sarsıntıları olan" depremlerin tanımı ve türleri konusunda geniş bilgi için bkz. SEILER Otto, Deprem, Deprem Hasarları ve Deprem Sigortası, İstanbul 1946, sh.5 vd; PAMPAL Süleyman, Depremler, İstanbul 2000, 2. bası; sh 1 vd. ; KARAGÖZ Selda, Deprem Riski Sürecinde Türkiye'de Zorunlu Deprem Sigortası Uygulaması, Eskişehir 2002, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış doktora tezi, sh.36 vd. deki yazarların tanımları.

2 ERCAN Ahmet, "Marmara Depremi Hakkında Bilgilendirme Semineri", Sigortacı, Yıl:18, Sayı:273 (1 – 15 Mayıs 2002) sh.6.

3 17 Ağustos'ta Yitirilenlerin Anısına Kocaeli Üniversitesince Çıkarılan "Bir Kabusa Uyanmak... , 17 Ağustos ve Kocaeli Üniversitesi" isimli anı kitabında, o zamanki rektör Prof. Dr. Baki KOMSUOĞLU'nun ifadesiyle "Kocaeli Üniversitesi Ailesi üyelerinin, yüzyılın felâketinde" yaşadıkları ve acı anıları, bu felâkete ve sonuçlarına rağmen ayakta durabilme, yaşama sarılabılme gayretleri; kaleme alınmıştır.

sonucunda binlerce insan yaşamını yitirmiş, binlerce konut ve işyeri yıkılmış, hasar görmüş, oturulmaz, kullanılmaz hale getmiştir. Depremin, sanayi bölgesinde merkez oluşturması ise ekonomik yıkımı daha da olumsuz yönde etkilemiş; aynı şekilde nüfus yoğunluğunun bölgede fazla oluşu da beraberrinde can ve mal kaybında artışı getirmiştir. Doğal afetlerin belki de en ağırı olan depremin yarattığı bu sonuçlara bir de ülkemizdeki yanlış yerleşim, imar planları, çarpık şehirleşme, inşaatlarda kalitesiz malzeme kullanımı, kötü, dayanıksız ve matematiksel hesaplara aykırı yapılaşmaya statik hesaplarına aykırı yapı yükseklikleri eklenince sosyo-ekonomik tablo çok daha vahim sonuçlara ulaşarak ağırlaşmaktadır.

İşte 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Depremleri sonrasında yukarıda belirttiğimiz bütün bu olgular depremin yarattığı sosyo – ekonomik felâket tablosunu ağırlaştırmış ve devleti bir takım önlemler almaya zorlamıştır. Zira depremden kaçmanın mümkün olmadığı aşikârdır ve olası –hele ki alanın uzmanlarının sık sık hatırlattıkları Marmara Depremi- depremlere hazırlıklı olmamız gerekmektedir.

Son yıllarda deprem uzmanlarının belirttikleri gibi “depremlerle yaşamayı öğrenmeli ve önlemlerimiz almalıyız”.

Bu anlamda hazırlıklı olmamıza ilişkin faaliyetleri gündemine alan devlet, 17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinden sonra bir taraftan yapı denetimlerinin can ve mal kayıplarına sebebiyet vermeyecek şekilde düzenlenmesi⁴, diğer taraftan da sosyo – ekonomik felâket sonuçlarının minimuma indirilebilmesi amacıyla deprem sigortasını zorunlu hale getirme çalışmalarına girişmiştir. Bu sayede devlet, sigorta yoluyla riskin dağıtılması, bir havuzun oluşturulmasıyla da hem bir deprem felâketinin yaygın olarak yarattığı altından kalkamayacağı durumlardan kaçınmış, hem de bu felâkete karşı ekonomik önlemini almış olacaktır. Aksi halde deprem felâketi sonuçlarıyla ekonomisi gelişmiş ve deprem riski düşük devletlerin bile başa çıkabilmesi güç-

---

4 Yapıda can ve mal güvenliğinin sağlanması, plânsız, kontrolsüz, kötü yapılaşmayı önlemek ve modern standartlara uygun yapılaşmayı temin edebilmek amacıyla önce 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında KHK çıkarılmıştır (10.04.2000 tarihli RG). Söz konusu KHK'nın kapsamı, amacı, sorumluluk, yükümlülüklerle, olumsuzluklar ve değerlendirmeler konusunda geniş bilgi için bkz. METEZADE Zihni, Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Olumsuzluklar (Yapı Denetimi ve Sorumluluk), Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl: 2001, Sayı:1, sh. 98 vd.

tür⁵. Ekonomisinin gelişmekte olduğu ve yüksek deprem riskine sahip ülkeye bakımından da, bu açıdan ülke ekonomimizi sarsmayacak sosyal güvenceleri oluşturacak önlemlerin alınması gerekli, hatta kaçınılmazdır. Nitekim 23 Ekim 2011 tarihinde Van'da yaşanan bir başka felâket, durumun gerekliliğini yine ortaya koymuştur. Aradan geçen on iki yıl gibi uzun bir süreye rağmen varılan noktanın pek de parlak olduğundan söz etmek mümkün değildir. Üstelik 1999 depremlerinin hemen ardından getirilen hukukî düzenlemelere rağmen, deprem sigortasının zorunlu kılınmasının yeterince etkili olduğunu söylemek güçtür.

I – Genel Olarak Zorunlu Deprem Sigortası

Deprem sigortası, bir doğa olayı olan depremin vereceği zararlara karşı yapılan sigortadır. Deprem sigortası ile taşınmaz sahiplerinin deprem sonucu gördükleri zararlar tazmin edilmektedir. Bununla birlikte bu sigorta, sadece mal sahiplerince istenmez; aksine bina üzerine kredi veren kurumlarca da arzu edilir. Bu sayede deprem riskine maruz bölgelerde bulunan ve ipoteğin konusunu oluşturan bina, daha doğrusu menfaat depreme karşı temin edilmiş olur. Bu da bir binanın kredi edilebilirliğini artırır.

Deprem sigortası, sadece kişilerin menfaatini korumaya yönelik değildir; zira sosyal ve ekonomik görevlerini kolaylaştırdığından devletin de yararlıdır⁶. Böylece deprem riski ile karşı karşıya kalanlar, karşılarında güçlü bir devlet, risk taşıyıcı bulacaklarından kamu yararı, güveni ve bu arada milli servet de korunmuş olacaktır. Zira devletin imkânları sınırlı olduğundan, 17 Ağustos 1999 İzmit ve hemen arkasından 12 Kasım 1999 Düzce depremler-

---

⁵ YONGALIK, 1856 yılından beri deprem geçirmeyen İsviçre'nin –ki refah düzeyi son derece iyi olan bir ülke– bile, olası bir depremde zararları giderebilecek fonlarının hazır bulunmaması ve özel sigortalardaki yetersizlikler sebebiyle deprem sigortasının zorunlu hale getirilmesinin tartıştığını belirtmektedir, bkz. YONGALIK Aynur, “Zorunlu Deprem Sigortası İsviçre’de de Gündemde”, Birlik’ten 2001, S. 13, sh. 18 – 20; ayrıca bkz. YONGALIK Aynur, Zorunlu Deprem Sigortası, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Aralık 2001, C.XXI, S.2, sh. 151 – 173.

⁶ Büyük bir deprem felaketinden sonra kişiler, devlete karşı olan borçlarını ödeme gücüne düşeceğinden; devlet bir taraftan vergileri düşürmek diğer taraftan da yeni kanunlarla zamlar yapmak zorunda kalacaktır. Bunun yansırı devlet, büyük miktarlarda yardımlarda bulunmak zorunda kalacaktır. İşte bu nedenlerle devletin, deprem sigortası ile ilgilenmesi onun yararlıdır. Zira bu sigorta amacı ile ayırdığı ödenek, sigortanın söz konusu olmadığı bir deprem sonrası vereceği yardım paralarından daha az olacaktır. Bu konuda ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. SEILER, sh. 59 vd.

rinde olduğu gibi deprem sonrası devletin yükümlülüklerine başarılı ve sürekli bir şekilde yerine getirmesi mümkün olamamaktadır. 1999 depremleri sonrasında bu zaafını fark eden devlet, yükümlülüklerini başarı ile yerine getirebilmek amacıyla ZDS'yi öngörmüştür. Sosyal devlet niteliğinin gereklerini yerine getirmeyi sağlayan ZDS, mal zararlarına ilişkindir⁷. Fakat ASK'nun amaç ve kapsamını düzenleyen 1. maddesinde maddi ve bedeni zararların giderilmesinden bahsedilmekle birlikte, yine de deprem sonucu oluşabilecek sadece maddi zararların ZDS ile karşılanabileceği şeklinde bir anlam çıkmaktadır. Nitekim maddeye ait gerekçe de bu yorumu destekler niteliktedir. 13.5.2011 t. ve 27933 s. RG'de yayınlanan ZDSGS'nin A.3 maddesinde ise, ölüm dahil olmak üzere tüm bedeni zararlar, teminat dışında kalan hallerden biri olarak sayılmaktadır. Afet Sigortaları Kanunu'nun geçici 2. maddesi gereğince, Kanun'da belirtilen yönetmelik ve diğer düzenlemelerin, yenileri yapıncaya kadar, Kanun'a aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Eğer madde deprem sebebiyle oluşan bedeni zararları da kapsayacak şekilde kaleme alınılmaya çalışılmışsa –ki kanaatimiz kapsamadığı yönündedir- şu durumda yeni düzenlenecek olan genel şartlar da, Kanun'un getirdiği hukukî çerçevede kapsama alınarak hazırlanacaktır. Keza 23 Ekim 2011 tarihinde Van'da meydana gelen depremden sonra yaşananlar bu konuda her ne kadar yol kat edilmiş olsa da; istenen noktaya gelemediğimizi göstermiştir.

1– Zorunlu Deprem Sigortasının Tarihsel Gelişimi

Dünyada ülkeler deprem sigortasına ilişkin çeşitli düzenlemeleri eski yıllardan beri gündeme getirerek, sistemler ve bu arada fonlar oluşturmaktadırlar.

Amerika'da ilk deprem sigortası düşünceleri 1850'li yıllarda oluşmuş ve 1868 yılındaki Ekvador, Peru ve San Fransisko depremlerinden sonra deprem sigortasına ilgi artarak; sözkonusu sigortayı faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin yeni bir branş olarak mı üzerlerine alacakları ya da bu yeni özel

⁷ Ancak zarar sigortası türlerinden aktif sigortası niteliğinde olan ZDS ile mal zararları giderilmekte; cismani zararlara ilişkin sonuçlar ise ne yazık ki düzenlenememektedir. Bu konudaki eleştirilere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAN Samim, Zorunlu Deprem Sigortası, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl:2001, Sayı: 1, sh.88. Ayrıca zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. ÜNAN Samim, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, "Zorunlu Sigortalar Paneli", Sigorta Hukuku Türk Derneği, 19 Kasım 1993, sh. 41-75.

sigorta türü için yeni sigorta şirketlerinin mi kurulacağı tartışmaya başlanmışsa da, uzun süre bu alandaki çabalar sonuçsuz kalmıştır⁸. Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nde doğal afetlere karşı çeşitli fonlar kurulmuştur⁹.

Büyük deprem riski taşıyan Japonya'da da depreme karşı projeler daha 1878 yılında hazırlanmaya başlanmış, bu projelerde zorunlu sigorta olarak teklif edilmiş ve o yıllarda hemen hemen her büyük depremden sonra deprem sigortası konusu yeniden gündeme gelmişse de bir sonuca varılamamış ve 1930 yılında Japonya hükümetince bina ve menkullerin zorunlu sigortasına ilişkin bir kanun tasarısı hazırlanmışsa da sonuçsuz kalmıştır¹⁰. Japonya'da eski yıllara kadar dayanan deprem sigortasının bu tarihi gelişimi sonucunda 1966 yılından itibaren konutlar, ihtiyari bir havuz sistemi niteliğindeki JER (Japanese Earthquake Reinsurance Company) ile depreme karşı korunmaktadır¹¹.

İtalya'da da sık sık oluşan depremler, daha 1887 yılında deprem sigortasının düşünülmesine neden olmuş ve 1897 yılında parlamantoda zorunlu deprem sigortasının uygulamasının getirilmesi ve bu yolla hasarların önlenmesi önerilmişti¹².

Yeni Zelenda'da da deprem sigortası sorunu pek çok kez konu olmuş, özellikle 1931 yılındaki Napier depreminden sonra incelenerek, 1934'de parlâmentoda bina için yapılan yangın sigortası sözleşmelerine özel vergi şeklinde bir tahsil yöntemi teklifi getirilmişse de bu proje gerçekleştirileme-

---

8 Ancak 1925 yılında Amerika'da deprem sigortası önemli ölçüde yapılmaya başlanmıştır. Zira Boston, St. Lawrence –Tal Santa Barbara (Kaliforniya) depremlerinin büyük yıkımlara sebebiyet vermesi sigortaya ilgiyi de artırmıştır. Bu konuda geniş bilgi, konferans ve kapsamdaki bina ayrımları konusunda bkz. SEILER, sh.35 vd.

9 Bu fonlardan CEA (The California Earthquake Authority), depremle ilgili olanıdır ve 1966 yılından beri faaliyette bulunan ve deprem fonuna sahip olan yarı kamu kurumu niteliğindedir. Diğer fonlar ve bu fon hakkında geniş bilgi için bkz. KARAGÖZ, sh.171 vd.

10 Bu projeler ve kapsamlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. SEILER, sh.43 vd.

11 IŞIKARA Ahmet Mete, Deprem Adım Adım Geliyor, Nokta Dergisi, Yıl:21, S.1035 (Ekim 2002), sh.26-30; ayrıca Japonya'daki bu konuya ilişkin geniş bilgi için bkz. KARAGÖZ, sh.174.

12 İtalya'daki deprem sigortasının tarihi gelişimi konusunda geniş bilgi için bkz. SEILER, sh.47 vd.

miştir¹³. Bununla birlikte günümüzde Yeni Zelanda’da deprem komisyonu tarafından deprem koruma programı uygulanmakta; riski azaltma ve zarar kontrolü programı organizasyonu yapılabilmektedir¹⁴.

İsviçre, Fransa, İngiltere, Macaristan, Kanada, Almanya gibi ülkelerde de eski yıllardan beri deprem sigortası gündeme getirilmiştir¹⁵.

Ülkemizde de 1930’lu yıllarda yangın sigortasında deprem teminatı ek bir primle sigorta kapsamına alınmış ise de, deprem hasarlarının daha sonra teminat dışı bırakıldığı gözlenmektedir¹⁶.

Yıllar öncesinden konuşulmaya başlanan deprem sigortası, ülkemizde 17 Ağustos depreminin ardından böylece zorunlu hale getirilmiştir.

1999 depremlerine kadar ülkemizde deprem zararlarının giderilmesi, 7269 sayılı “*Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun*” çerçevesinde devletçe sağlanmaktaydı. Bunun yanısıra yapılan bir sigorta sözleşmesine –ki çoğunlukla yangın sigortası sözleşmesine- konulan özel şartlarla özel sigorta himayesine de alınabilmekteydi. Ancak sigortalılık oranının düşüklüğü göz önüne alındığında bu yöntemle yapılan korumanın etkisiz olacağı açıktır. Keza yukarıda belirtilen Kanun çerçevesinde devletçe zararların karşılanması da, bürokratik işleyişteki sorunlar sebebiyle randımanlı bulunmamakta ve zararların devlet bütçesinden karşılanması ekonomiye ciddi mali yükler getirmektedir¹⁷. Bütün bunların yanısıra olası büyük yaygın bir depremde zararın sadece devlete yüklenmesiyle, tahrip olan alt yapıyı işler hale getirmesi masraflarını üstlenen devlete bir de bireylerin zararlarının tümünün eklenmesi, hem zaman kaybına sebep olacak, hem de zararlar gerektiği şekilde karşılanamayacak-

---

13 Parlâmentoya sunulan teklifin ardından, hükümet yangın sigortacılarına depremi sigortadan hariç kılan klozu yangın sigorta poliçesinden çıkartmalarını teklif etmişse de, teklif sigorta şirketlerince kabul edilmemiştir. Bu konuda bkz. SEILER, sh.54.

14 Geniş bilgi için bkz. KARAGÖZ, sh.173.

15 Bu ülkelerdeki eski yıllardaki öneriler konusunda bkz. SEILER, sh.51 vd. Keza günümüzdeki durum için bkz. KARAGÖZ, sh.170 vd., Ayrıca İsviçre’deki gelişim süreci için bkz. YONGALIK, ZDS İsviçre’de Gündemde, sh.18 vd-; SEILER, sh.52.

16 Ülkemizde deprem sigortasının ayrıntılı tarihçesi için bkz. KARAGÖZ, sh.125,126.

17 SOMER Mehmet, Zorunlu Deprem Sigortasının Özel Sigorta Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, yıl:2001, S.1, sh.113.

tır¹⁸. İşte devlet de, 1999 depremlerinde kendisine düşen görevi gereği gibi ve ivedi bir şekilde yerine getiremediğinin veya olası bir depremde getiremeyeceğinin bilinciyle konut zararlarının kısa sürede giderilmesi amacıyla “Zorunlu Deprem Sigortası” sistemini oluşturmuştur. 1999 depremine kadar uygulanabilen ihtiyari sigorta sisteminin de, ülkemizde sigorta bilincinin yeterince gelişmemesi, sigorta alışkanlığının bulunmaması sebepleriyle zarar gideriminde etkili bir rol oynadığı söylenemez. Nitekim 1999 depremindeki sigortalı konut sayısındaki düşüklük de, zorunlu olduğunda dahi bunu yaptırmaktan kaçınan¹⁹ halkın ihtiyari olduğunda sigortaya rağbet etmediğini göstermektedir.

Böylece ülkemizde 1999 depremleri sonrasında zorunlu deprem sigortası gündeme gelerek olası bir depremde oluşacak zararların giderilmesi amacıyla 4484 sayılı Kanunla değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak 587 sayılı ve 25.11.1999 tarihli “Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname²⁰” Bakanlar Kurulunca çıkarılarak, “Zorunlu Deprem Sigortası” yürürlüğe konmuştur. Ayrıca 8.9.2000 tarihli ve 24164 sayılı RG’de de “Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları ile Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı” da yayınlanmıştır.

2 – Zorunlu Deprem Sigortasının Amacı

Ülkemizde uzun yıllardır süregelen çarpık şehirleşme ve yapılaşmanın cezası, deprem gibi doğal afetlerde daha acı ve kaçınılmaz bir şekilde çekilmektedir. Ancak unutmamak gerekir ki, bu çarpık kentleşmeye hem rantçı zihniyete hakim bireylerin tutumları, hem de yanlış imar planları, yüksek binalara verilen inşaat ruhsatları, yapı inşasındaki devletin denetim zaafı sebebiyet vermiştir. Sonuçta herkesin bu sorumluluktan bir pay çıkarması gerekmektedir. Zaman zaman doğal bir afet bile söz konusu olmaksızın bazı

---

¹⁸ ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.88 vd.

¹⁹ Örneğin zorunlu mali mesuliyet sistemi yaptırmayan araçların trafikte seyrettiği ülkemizde halk, işi biraz da kaderciliğe, alın yazısına bırakmaktadır. Nitekim bunlara ilişkin örnekler için bkz, KENDER Rayegân, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Mesuliyet Sigortası Sempozyumu, 1977, sh.3-32, Tartışmalar. Nitekim 14.11.2011 tarihli Hürriyet Gazetesi’nde bir sigorta şirketi genel müdürünün yaptığı açıklamada, 13 milyon konutun zorunlu sigortalınması gerekirken, bu sayının ancak 3.5 milyonunun depreme karşı sigortalı olduğu ifade edilmiştir. Van depreminin ardından da DASK’a ulaşan -21.6.2012 tarihine kadar- hasar ihbar sayısının 8.431 olduğuna ilişkin bkz. www.dask.gov.tr.

²⁰ 587 sayılı bu KHK 27.12.1999 t.li ve 23919 s. Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

binaların kalitesiz, kötü ya da eksik malzeme ile yapımından dolayı çöktüğü haberleri ile karşılaştığımız ülkemizde bir de sigorta bilincinin gelişmemiş olması, aksine kaderciliğin yaygınlığı hususları da eklenince olası bir depremde devlet ve bireylerin maruz kalacağı tablo hiç de iç açıcı olmayacaktır. İşte bu acı tablodan en az hasarla çıkabilmek amacıyla önleyici olmasa da zarar giderici bir çözüm olarak zorunlu deprem sigortası öngörülmüştür²¹.

Deprem sigortası sadece bireylerin menfaatlerini korumakla kalmaz, sosyal ve ekonomik görevleri kolaylaştırmada devletin yararına da hizmet eder. Zira deprem sonrası zarar görenlerin büyük bir kısmı devlete olan borçlarını ödemek imkânından yoksun bulunabilirler. Böylece hükümetler vergiyi düşürmek veya yeni bir kanunla bir takım zamlar yapmak zorunda kalırlar. Bunların yanında devlet çoğunlukla büyük meblâğları içeren yardımlarda bulunmak zorundadır²².

Sosyal devlet niteliği ve mevzuatı gereği depremzedelere evleri için kredi temini veya ev yapma yükümlülüğündeki devlet bu güç sosyo-ekonomik durumun altından kalkabilmek için öngördüğü bu sistemle konutlara gelen zararları en kısa sürede giderebilmeyi amaçlamaktadır.

Zorunlu deprem sigortası sayesinde mali yük sadece devlete yüklenmeyecek, böylece yük rizikoya maruz kalabilecekler arasında paylaştırılacaktır. 587 sayılı KHK'nın 11. maddesinin 1. fıkrasında hasarın oluşmasında zorunlu deprem sigortası tazminatının ödenmesi ile birlikte devletin 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri çerçevesindeki yükümlülüklerinin ortadan kalkacağı belirtilmektedir. Böylece deprem zararlarının karşılanmasının ekonomiye getireceği ağır yükten de kurtulunmuş olunacak ve ayrıca zararlar hızlı bir şekilde giderilecektir²³. ASK'nun 16. maddesi, 7269 s. Yasanın 29. maddesine bir fıkra eklenmesine ilişkindir. Burada söz konusu Kanun ve mevzuattan doğan devletin konut kredisi açma ve bina yaptırma yükümlülüklerinin, zorunlu deprem sigortasının yaptırılmaması halinde ortadan kalkacağı hüküm altına alınmaktadır²⁴. Nitekim uygulamadaki sigortacılar ZDS

---

21 ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.88.

22 SEILER, sh.57 vd.

23 SOMER, sh.115.

24 Madde gerekçesinde, 587 s. KHK'den gelen bu düzenlemenin, 7269 s. Kanun'da bir değişiklik ile yapılmasının daha uygun bulunduğu belirtilmiştir.

için yaptırım getirilmesini, devletin afet konutu yapmaktan vazgeçmesini, aksi halde ZDS'nı yaptırımlara bunun haksızlık olduğunu, böylece devletin yükünün de azalacağını, hasarların giderilmesinde ZDS ile sürat kazanılacağını ileri sürmektedirler.

Gerçekten deprem sigortasının görevi, bina sahiplerinin deprem sonucu uğradıkları zararları tazmindir. Ancak böyle bir sigorta sadece mal sahiplerince değil; binalar üzerine ipotekle kredi verenler tarafından da istenen bir sigortadır. Dolayısıyla zorunlu deprem sigortası, deprem riskinin yüksek olduğu ülkelerde kredinin kolaylıkla temin edilebilmesine de bir araçtır. Nitekim uygulamada bankaların kredi açmalarından önce gayrimenkulün sigortalandığının belgelenmesini talep ettikleri gözlemlenmektedir.

Zorunlu deprem sigortası, bunların yanısıra mevzuata uygun ve kaliteli yapılaşmanın sağlanmasına da hizmet etmektedir. Bu anlamda sigorta kapsamındaki binaların gerek inşaaı gerekse kullanımı sırasında mevzuata uygun bulundurulması hususları 587 sayılı KHK çerçevesinde tespit edilmiştir. Keza bu hedefe paralel olarak yapı denetimi faaliyeti özelleştirilerek "yapı denetimi kuruluşları"na yetki verilmiştir. Böylece önleyici bir tedbir olarak inşa edilecek yapılar hakkında 595 sayılı KHK da kabul edilmiştir. Ardından da 4708 s. Yapı Denetimi Hakkında Kanun çıkarılarak söz konusu KHK yürürlükten kaldırılmıştır.

587 sayılı KHK ile "Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)" kurulmuştur. KHK hükümleri gereğince, sigorta şirketlerince tahsil edilecek primlerle DASK nezdinde bir fon oluşturulacaktır. Böylece havuzda biriken paralarla ekonomiye fon temini sağlanmış olacaktır²⁵. Ancak sadece fon yaratma düşüncesiyle zorunlu sigortanın ihdasının uygun olmadığı haklı olarak ifade edilmektedir²⁶. Nitekim yabancı ülkelerdeki zorunlu sigortaların amaçları arasında, fon yaratmanın bulunmamasının bu görüşü desteklediği; fon yaratılmasının zorunlu sigortanın varlık sebebi olamayacağı, bunun olsa olsa

---

25 SOMER, sh.116.

26 KENDER Rayegân, Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi Sigorta Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11. Bası, İstanbul 2011, sh. 192 ve dn. 86; KENDER/ÜNAN, İzmir İktisat Kongresi Sigortacılık Grubuna verilen rapor, 1992, sh.5; KENDER, Zorunlu Sigortalar Paneli, sh.75.

ekonomik bir sonuç olabileceği de yerinde olarak kabul edilmektedir²⁷. Özetle zorunlu sigortalarda amaç birliği olmamakla birlikte hedeflenen milli servetin korunması, sosyal yarar ve güvenin sağlanması ve belirli rizikolara maruz kalanların korunması²⁸ hususları, zorunlu deprem sigortasının da amaçlarını oluşturmaktadır.

Nitekim ASK Genel Gerekçesi'nde de, 1999 depremleri sonrası yaşanan duruma ayrıntılarıyla değinilmiş, faal bir deprem bölgesinde bulunan, her yıl irili ufaklı pek çok depremin olduğu ülkemiz bakımından, depremlerden kaynaklanan maddi zararların, sigorta yoluyla ve risk paylaşımı yapılarak karşılanmanın da önemi belirtilerek, bunun amaç olduğu söylenmiştir. Üstelik söz konusu sistemin kamu kaynağı kullanılmaksızın oluşturulduğu, kısa sürede başarılı bir performans ortaya koyduğu, uluslararası reasürans piyasalarında ciddi kredibilite sağlandığı da ifade edilmiştir.

3 - Zorunlu Deprem Sigortasının Bazı Temel Özellikleri ve Zorunlu Olması

Deprem sigortası da suların yükselmesi, fırtına, hortum ve heyelâna karşı yapılan sigortalar gibi doğa güçlerinin, elementlerinin vereceği zararlara karşı yapılan bir sigortadır (elementer zarar sigortası) ve zarar sigortalarından aktif sigortaları içinde yer almaktadır. Zorunlu Deprem Sigortasının gerçek anlamda bir sigorta olup olmadığı tartışılmakla birlikte bu sigortaların da aynı sigorta esaslarına dayanması ve sigortanın bütün özelliklerini taşıması nedeniyle tam anlamıyla bir sigorta olduğundan şüphe duymamak gerekir²⁹.

Zorunlu Deprem Sigortasında sigorta himayesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla poliçenin teslimi, primin peşin ve nakden ödenmesi ile başlar. Başka bir ifadeyle, zorunlu deprem sigortası "akde" dayanmaktadır³⁰. Genel hukuka egemen olan sözleşme serbestisi ilkesi sigorta hukukunda da geçerli-

---

27 OMAĞ Merih Kemal, "Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış", Zorunlu Sigortalar Paneli, 19 Kasım 1993, Sigorta Hukuku Türk Derneği, sh.15-16.

28 OMAĞ, sh.15.

29 Nitekim aynı görüşte olarak bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.87; SEILER, sh.57.

30 ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 45.

dir ve taraflar kendi iradeleriyle bir sigorta sözleşmesi kurma, bunun içeriğini belirleme ve değiştirme konularında tamamiyle serbesttirler. İşte sözleşme serbestisinin geçerli olduğu böyle bir durumda akdedilen sigorta türü “ihtiyari sigorta” olarak kurulacaktır.

Ancak ilk olarak 587 sayılı KHK ile getirilen bu hukuksal ürün zorunlu olarak öngörülmüştür. Bu husus gerek Kararnamenin başlığından, gerekse içerdiği hükümlerden açıkça anlaşılmalıdır³¹. Afet Sigortaları Kanunu'nun içeriği de aynı zorunluluğu içermektedir.

Burada da kural olarak sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Başka bir anlatımla taraflar kendi irade beyanlarıyla bir sözleşme ve içeriğini, bu sözleşmenin karşı tarafını hukukî çerçeve içerisinde belirleyebilir ve sözleşmenin içeriğini değiştirebilirler. Keza sözleşmeyi akdetme konusunda da özgürdürler. Yukarıda da belirtildiği gibi genel ilkelere hâkim olan sözleşme serbestisi ilkesi, özel akdi sigortalar için de söz konusudur ve bunun sonucunda taraflar bir sigorta akdini kurmakta özgürdür. Ancak kural bu olmakla birlikte, özel akdi sigortalarda kanunla buna istisnalar getirildiği görülmektedir. Bu istisnaların temelinde ise bazı rizikolarla karşı karşıya kalanların, milli servetin korunması gibi sosyal güvenlik mülâhazaları yatmaktadır³². İşte olumlu sınırlama olarak adlandırılabilen böyle durumlarda, bazı sözleşmelerin yapılması zorunludur, edimlerin değeri bazı kayıtlara tabi tutulur ve bazı sözleşmeler de kamu organlarının iznine bağlı olarak yapılır³³.

Zorunlu sigortalara ilişkin hukuki düzenlemelerin temelinde Kanun – örneğin Sigortacılık Kanunu, Medeni Kanun, Türk Sivil Havacılık Kanunu gibi– ,Bakanlar Kurulu Kararları –Tehlikeli Maddeler ve Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortasına İlişkin Karar gibi-, Yönetmelikler –Okul Servis Araçları Yönetmeliği gibi-, Tebliğ, Tarife ve Talimat ve sigorta poliçesi şartları bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi bir sigorta türünü zorunlu kılmak sözleşme özgürlüğünü sınırlamak olduğundan, Anayasamıza göre de bunun dayanağının kanun

---

31 SOMER, sh.116-117.

32 OMAĞ, sh.11

33 OMAĞ, sh.11, dn14; TEKİNAY Selâhattin Sulhi/AKMAN Semet/BURCUOĞLU Halûk/ALTOP Atillâ, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden ve Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul 1993, sh.364.

olması gerekir³⁴. Esasen Anayasa'ya göre sözleşme özgürlüğünün kısıtlanması da kanunla mümkün olabilir.

Anayasa'nın öngördüğü hukuki rejime uygun olarak kanunlarla getirilen zorunlu sigortaların yanısıra, Bakanlar Kurulu kararı ile de ihdas edilen zorunlu sigortalar vardır. Sigortacılık Kanunu m. 13'e göre Bakanlar Kurulu kamu yararı açısından gerekli gördüğü sigorta türlerini zorunlu hale koyabilir ve zorunlu sigortalara ilişkin uygulamanın esasları Bakanlar Kurulu kararlarında belirtilir³⁵.

Görüldüğü gibi bir zorunlu sigortanın ihdas edilmesinde yetki TBMM'ye aittir ve bu yetkinin başkasına devri de -Sigorta Murakabe Kanunu m 29'un verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile ihdas edilebilmesi ise istisnai bir durumdur- Anayasa'ca yasaktır³⁶.

Deprem sigortasının ihtiyari olmasında sigorta, ancak kendisinin risk altında olduğunu hissedenlerce talep edilecektir. Deprem riski taşıyan bölgeler ise genellikle ülkemizde olduğu gibi bilinmektedir ve deprem sigortacısı, doğal afet hasar sigortasına göre kendisini ayrıca yük altına sokan birçok rizikoları da hesaba katmak zorundadır. Deprem sigortasının ihtiyari olmasında, ağır rizikonun sigortacı üzerinde toplanmasının engellenmesi için genel sigorta talebinin, sigorta tekniği aracılığı ile arttırılmasının sağlanması gerekir³⁷. Deprem sigortasının ihtiyari olarak ihdasında, sigortanın tamamıyla tarafların iradesine bırakılması sebebiyle hem sigorta ettirenler, hem de sigortacılar bakımından bazı sakıncalar söz konusu olacaktır. Her şeyden önce ülkemizdeki bireylerde sigorta bilinci ve alışkanlığının yerleştiğini iddia etmek pek mümkün değildir. Dolayısıyla kişiler kendi iradelerine bağlı tutulan böyle bir durumda yine kaderciliği seçecek, sigortayı yaptırmaktan kaçınacaklar ya da ihmal edeceklerdir. Diğer taraftan, sigorta sözleşmesinde deprem teminatının verilip verilmemesi tamamıyla sigortacının iradesine

---

34 OMAĞ, sh.13; ÜNAN, sh.45.

35 Burada kanun koyucu, sözleşme özgürlüğünü kendisi sınırlamamakta, bu yetkisini – KHK'nın Anayasa Mahkemesince iptal edilmemesi ve Meclisce onaylanması koşuluyla– Bakanlar Kurulu'na bırakmaktadır. Sigorta Murakabe Kanunu m. 29'un (Sigortacılık Kanunu m. 13) getirdiği bu hukuki modelin Anayasa'nın hukuki rejimiyle bağdaşıp bağdaşmayacağı noktasında ayrıntılı açıklamalar için bkz. OMAĞ, sh.14.

36 Dolayısıyla bir yönetmelikle zorunlu sigortanın ihdasının caiz olmaması gerektiği haklı olarak belirtilmektedir. Bunun için bkz. OMAĞ, sh.17 ve 40; ÜNAN, sh.45.

37 SEILER, sh. 60.

bırakıldığından, sigorta himayesinden yararlanacakların istekleri sonuçsuz kalabilecektir³⁸ ki; bu da istenmeyen bir husustur. Ayrıca deprem teminatının verilmesi durumunda da, rizikonun gerçekleşmesiyle oluşan zararın belli bir oranının sigorta ettirence karşılanacağına sözleşmeye bir koşul olarak konabileceği, böyle bir durumda da sigorta ettirenin zararının tamamını tahsil edememe tehlikesiyle karşılaşacağı haklı olarak ifade edilmektedir³⁹.

Sigorta talebini teşvik etmek için bir başka önlem de, deprem sigortasına devletin müdahalesi, bunun için bir ödenek ayırmasıdır. Bu yolla sigortacılar primleri indireceklerdir ki, bu durum da sigortalanacakların sayısını arttırır.

Yukarıda belirtilenlerin yanı sıra, bir kararname ile zorunlu sigortanın getirilmesinin de, sigortalılık oranını arttıran etkili bir yol olduğu kabul edilmektedir⁴⁰.

Deprem sigortasının zorunlu kılınması yoluyla sadece ağır rizikoların değil; bütün rizikoların temin edileceği, bu sayede sigortalı için primin düşeceği ve zorunlu sigorta sistemi ile sigortalılık oranının yükseleceği belirtilerek zorunlu sigortanın, ihtiyarî sigortaya tercih edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴¹. Büyük bir sigorta bölgesinde zorunlu sigorta, sigortacı için de menfaat temin edecektir. Keza deprem sigortasının zorunlu kılınmasıyla ekonomik bakımdan güçsüz kişilerin sigortalanmaları sağlanabilir. Bu sayede zarar görenler, bu zararlarının gideriminde, ekonomik güce sahip risk taşıyıcıları ile karşılaşacaklardır⁴².

Deprem sigortasının zorunlu hale getirilmesinin sigortacı için bir başka yararı da idare masraflarının azalmasıdır. Ciddi meblağları gerektiren teklif ve reklam giderlerine gerek olmaksızın sigorta yapılması ucuza mal edilebilir⁴³.

---

38 Nitekim, 1999 depremlerinden sonra bazı sigorta şirketlerinin, belirli bölgelerde sigorta teminatını hiç vermeme, belirli bölgelerde ise şarta bağlı olarak verme eğilimi gösterdiklerine ilişkin olarak bkz. SOMER, sh.114; YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.168

39 SOMER, sh.114 ve özellikle dn.3.

40 SEILER, sh.60.

41 SEILER, sh.60.

42 YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.167; KARAGÖZ, sh.180.

43 SEILER, sh. 65.

Deprem sigortasının, esas deprem tehlikesinin bulunmadığı bölgelerde zorunlu kılınmasının gerektiği, çünkü bu bölgelerde sigortanın ihtiyâri olarak yapılmayacağı ileri sürülmekte ise de, buna katılmanın mümkün görünmediği de ifade edilmektedir. Zira ya bir bölgede risk çok yüksektir ve bu nedenle sigorta zorunlu kılınabilir ya da risk düşüktür ve sigorta zorunlu kılınmaz⁴⁴. Ancak bir bölgedeki riskin derecesine bireyler değil; konunun uzmanları karar vermeli ve deprem sigortasının gerekliliğine bunun sonucunda varılmalıdır.

Deprem sigortasının zorunlu kılınmasına ilişkin olarak pek çok ülkede öteden beri teklif ve projelerin verildiği gözlemlenmektedir⁴⁵.

Deprem sigortası bağımsız ya da başka sigortalara dayanmak yoluyla yapılabilir. Diğer elementer hasar sigorta alanlarında olduğu gibi deprem sigortasının da mevcut sigorta kurumlarınca kolaylıkla uygulanabileceği; gerekli teşkilat ve deneyime, ayırmaları gerekli olan büyük ihtiyatlara çoğunlukla sahip olmaları nedeniyle en uygun olanın da yangın sigortacıları olduğu ileri sürülmektedir⁴⁶. Ancak deprem teminatının, bir başka teminata eklenmek suretiyle verilmesine ilişkin modelde, deprem rizikosunun tüm yönleriyle düzenlendiğinden söz etmek mümkün değildir. Zira deprem riskinin kendine has özellikleri bulunmaktadır ve bir ana teminata eklenmesinde, bu hem prim miktarını yükseltecek, hem de bu nedenle sigorta caydırıcı hale gelecektir⁴⁷. Bu bakımdan deprem sigortasının, bağımsız bir sigorta olarak ihdas edilmesi yerinde bulunmaktadır.

Deprem sigortasının zorunlu kılınmasıyla ülke genelinde sigortalanma sözkonusu olacağından sigortaya ilişkin hesap, tahmin ve ihtimaller –bu arada özellikle prim belirlenmesi– rahatlıkla tespit edilebilecektir⁴⁸.

---

44 Nitekim aynı görüşte olarak bkz. SEILER, sh.62.

45 Bu ülkeler ve sunulan projeler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. SEILER, sh.61 vd.

46 Böyle bir durumda deprem sigortası, yangın sigortasına ek olarak yapılır ve sigortacı depreme karşı teminatı ancak kendisinin yaptığı yangına karşı sigortalanmış olan menfaatler için verir. İkinci bir modelde de, önceden temin edilmiş bir elementer rizikoya deprem rizikosunun eklenmesi ile gerçekleştirilebilir. Burada sigortalı menfaat birden çok rizikoya karşı temin edilmiştir ve doğrudan doğruya bir deprem sigortası değil, karma bir elementer hasar sigortası söz konusudur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. SEILER, sh. 63.

47 SOMER, sh.114

48 YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.167.

Deprem sigortasının zorunlu kılınması, hem bireylerde sigorta bilinci ve alışkanlığını, hem de bu sigortanın yapılması, konutlarla ilgili diğer rizikolara karşı verilebilecek teminatlar suretiyle portföyün artmasını sağlayacaktır⁴⁹.

Nihayet bu zorunlu sigorta sayesinde deprem riskiyle karşı karşıya bulunan herkes sigorta güvencesi altına alınacak ve 1999 depreminin ardından yaşanan pek çok istenmeyen husustan⁵⁰ kaçınılmış olunacaktır.

Görüldüğü gibi deprem sigortasının zorunlu olarak öngörülmesinde pek çok açıdan yarar bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu modelle deprem zararlarının giderilmesinde tereddütler oluşmuş; bunun doğru bir çözüm olup olmadığı noktasında şüphe duyulmuştur⁵¹. Ancak doktrinde her şeye rağmen zorunlu deprem sigortasına alternatif bir sistemin, çözümün getirilmemesi nedeniyle modelin tercihinin yerinde kabul edilmesi gerektiği de haklı olarak ifade edilmektedir⁵². Fakat bu kabulden sistemin mükemmel olduğu sonucu çıkarılamaz⁵³. Nitekim doktrinde sisteme bazı yönlerden eleştiriler getirilmektedir.

II – ZDS'nin Tarafları

Özel hukuka ilişkin herhangi bir sigorta himayesi, bir sigorta sözleşmesi aracılığıyla elde edilebilir. Hukukumuzda sigorta sözleşmesi, Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin 1. fıkrasında (6762 s. TK m. 1263) tanımı bulunarak; bir akit olarak nitelendirilmektedir⁵⁴. Sigorta sözleşmesinin bir tarafında “sigortacı”, diğer tarafında da “sigorta ettiren” bulunmaktadır. Taraflardan birini oluşturan sigorta ettiren, ödediği primlerinin karşılığında diğer taraftan, yani sigortacıdan riskin taşınmasını ister. Bazı durumlarda bir başkasına devredilebilen bu hak, kural olarak sigorta ettirene aittir. Dolayısıyla sözleş-

---

49 YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.168; KARAGÖZ, sh. 181

50 Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.168.

51 ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.89.

52 ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.89.

53 ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh.89.

54 Sigorta sözleşmesinin tarifine ilişkin yabancı doktrindeki tartışmalar ve hukukî durum için, ayrıca Kanunumuzdaki olumlu olumsuz eleştirilerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. KENDER, sh. 161 vd.

meden kaynaklanan borçlar da sigorta ettirence üstlenilmektedir⁵⁵. Başka bir ifade ile sigorta sözleşmesini akdeden sigorta ettiren olduğu için, sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülükleri de o yerine getirmek zorundadır.

Bazı sigorta türlerinde bir kimse başka bir kişinin menfaatini sigorta ettirebilir. Üçüncü kişi lehine sözleşme olarak nitelendirilen bu duruma sigortacılık sektöründe “başkası hesabına sigorta” denmekte ve sigorta sözleşmesinden doğan hakların sahibi sigortalı olmaktadır. Normalde çoğu kez sigortalı ve sigorta ettiren aynı kişi ise de; başkası hesabına sigortanın söz konusu olduğu durumlarda ayrı ayrı kişilerdir.

1) ZDS ‘de Sigorta Ettiren ve Sigortalı

Gerekli tüm özellikleri taşıması sebebiyle ZDS’nin, sigorta olarak nitelendirilmesinde şüphe duyulmamalıdır⁵⁶. Nitekim sigorta türleri içerisinde zarar sigortalarının aktif sigortası grubunda yer almaktadır. Mal sigortalarında olduğu gibi, burada sigortanın konusu, taşınmaz üzerindeki menfaattir⁵⁷.

ZDS’de sigorta edilen menfaati de, sigorta kapsamına alınan binalar üzerindeki menfaat oluşturmaktadır. Zorunlu deprem sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin belirlenmesine ilişkin açık bir hüküm ZDSGŞ’nda bulunmamakla birlikte⁵⁸ konu 587 s. KHK’nin 1., 9. ve 12. maddelerinde ifadesini bulmaktadır. Konuyu düzenleyen KHK ile deprem rizikosuyla karşı karşıya bulunan menfaat sahipleri, başka bir ifade ile sigorta ettirenler, sigortayı zorunlu olarak getiren hukukî düzenlemede belirtilmekte ve bu sıfatı taşıyanlara deprem sigortasını yaptırma yükümlülüğü getirilmektedir. Gerek 587 s. KHK’de, gerekse ASK’da menfaat sahipleri belirtilerek, mâlik veya varsa intifa hakkı sahipleri ibareleri kullanılarak çerçeveye alınmıştır⁵⁹. Zorunlu deprem sigortası için kapsam altında olan binalara çok kısa, sadece ASK hükmü belirtilerek değinildikten sonra sigorta ettiren/sigortalı kavramları

⁵⁵ Bkz. KENDER; sh. 162 vd.; KUBİLAY Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003, sh. 40 vd.

⁵⁶ ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 87.

⁵⁷ TK m. 1453, 6762 s. TK m. 1269.

⁵⁸ Nitekim zorunlu deprem sigortasında sigorta ettiren/sigortalı sıfatlarının kim olduğu sorusuna ZDSGŞ ile açık bir cevap bulunamayacağına ilişkin olarak bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 159.

⁵⁹ 587 s. KHK bakımından aynı yönde bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 160.

aşağıda 587 s. KHK, ZDSGŞ ve ASK hükümleri ışında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

ASK'nun 10. maddesi, zorunlu deprem sigortası kapsamında bulunan ve bulunmayan binaları iki fıkrada düzenlemektedir. Birinci fıkrada, 634 sayılı KMK kapsamındaki bağımsız bölümlerin, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazların üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binaların, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümlerle doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya sağlanan kredi ile yapılan meskenlerin zorunlu deprem sigortasına tabi olduğu belirtilmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise, 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu'na tabi olan veya kamu hizmet binası olarak kullanılan binalar ve bağımsız bölümler, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde sürekli oturanlarca köy yerleşik alanları ve civarında ve mezralarda yapılan binalar ile 634 sayılı Kanun kapsamında olsalar dahi tamamı ikamet dışı amaçlarla kullanılan binalar sayılarak bunların zorunlu deprem sigortasına tabi olmadığı hüküm altına alınmaktadır.

Kanun, sigortaya tabi binaları bu şekilde çerçevedikten sonra bunların mâlik veya intifa hakkı sahiplerinden söz etmektedir. 587 s. KHK'nin 1. ve 9. maddelerinde de "...bina mâlikleri veya intifa hakkı sahipleri..."nden söz edilmektedir. Kararname'nin 12. maddesinde ise, sigortayı yaptırmakla yükümlü olanların DASK tarafından belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Ancak burada DASK'ın, Kararname'nin 9. maddesi dışında karar verebileceği sonucu çıkarılmamalıdır⁶⁰. Aynı saptama Afet Sigortaları Kanunu'nun getirdiği düzenleme için de söylenebilir. Zira "kapsam ve sigorta yapma zorunluluğu" başlığını taşıyan 10. madde hükmünde, mâlik veya intifa hakkı sahiplerinden söz ettikten sonra, "yükümlülerin saptanması ve sigortanın kontrolü" başlığı altında 11. maddede, zorunlu deprem sigortasını yaptırmakla yükümlü olanların Kurum tarafından tespit edileceği, ancak DASK'ın bu tespiti yaparken 10. madde hükümleri çerçevesinde hareket edebileceği de belirtilmektedir.

---

⁶⁰ Aynı yönde bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 159, Nitekim yazar ZDSKT m 15/I'de de, bu belirlemenin, Kanun'un 1. ve 2. maddeleri çerçevesinde yapılacağına ve böylelikle konuya açıklık getirildiğini ifade etmektedir, YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 159, dn.41.

a) Mâlik

587 s. KHK'nin 1. ve 9. maddeleri uyarınca sigorta yaptırmakla yükümü olanlar arasında mâlik sayılmaktadır. ZDS kapsamında bulunan bir bina veya bağımsız bölümün üzerinde intifa hakkının kurulmaması durumunda, taşınmazın mâliki ZDS'yi yaptıracaktır. Mâlikin dolaylı ya da dolaysız zilyet olması durumu etkilemeyecektir.

Sigorta ettiren sıfatına sahip mâlik bu sigortayı bizzat yaptırabileceği gibi; TK m. 1406 gereğince temsilci aracılığı ile de yerine getirebilecektir. Örneğin, gayrimenkulünü kiraya vermiş olan mâlik, kira sözleşmesi çerçevesinde bu yükümlülüğünü kiracıya devredebilir. İşte kira sözleşmesine konan bu hükümle, ZDS yaptırma yükümlülüğünü üstlenen kiracı, mâlikin menfaatine olarak sigorta sözleşmesini hukukten geçerli olarak yapabilecektir⁶¹. Ancak konuyu düzenleyen KHK'de sadece mâlik veya intifa hakkı sahibinden söz edilmekte; kiracı bunlar arasında sayılmamaktadır. Aynı şekilde ASK'da da kiracıdan söz edilmemektedir. Dolayısıyla kiracıya sigorta yaptırmaya yükümlülüğü, ancak kira sözleşmesi ile yüklenebilmektedir. ZDS'nı yaptırmaya yükümlülüğünü bir kira sözleşmesi ile üstlenen kiracı da, TK m. 1454 uyarınca, mâlik yararına üçüncü bir kişi olarak "başkası hesabına sigorta" şeklinde hukukten geçerli olarak yerine getirebilecektir⁶². Böyle bir durumda sigortalı, menfaati üçüncü bir kişice –kiracı gibi- sigorta ettirilen mâlik sigortalı; akdi kuran –sigorta ettiren- ise bir başkasıdır. Başkası hesabına sigorta kurumu bunu mümkün kılmaktadır. Esasen sigortalı ve sigorta ettirenin aynı kişi olması aslıdır. Başka bir anlatımla, bağımsız bölüm ya da binanın mâliki, sigortacı ile sigorta sözleşmesini akdederek ve sigortalı/sigorta ettiren sıfatlarının her ikisini de kendisi kazanır; kural olan da budur. Fakat yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, mâlikin menfaati bir başkasınca da sigortalattırılabilir. Nitekim bir koca, karısının mâliki bulunduğu bir bina veya bağımsız bölüm için ZDS yaptırabilecektir. Keza mâlik veya intifa hakkı sahibinin ZDS yaptırmaması durumunda yönetici de vekâleten ZDS'yi yaptırarak primleri onlardan tahsil edebilmektedir. Nitekim ZDSKT m. 10'da yöneticinin sorumluluğuna ilişkin durum, 587 s. KHK'ye nazaran daha ayrıntılı düzenlendiği; söz konusu Tasarı hükmüne göre; Kat Mülkiyeti

⁶¹ Bkz. SOMER, sh. 122.

⁶² SOMER, sh. 122,123; YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 159,160. Bu konuda ve özellikle yeni getirilen hükmün ayrıntılı açıklaması için bkz. KENDER, sh. 209 vd.

Kanunu'na tabi yöneticisi bulunan binalarda mâlik veya intifa hakkı sahiplerinin ZDS'nı yaptırmaması durumunda, yönetici, sigortayı yaptırarak, primleri gider olarak tahsil edebilecektir⁶³. Ancak ASK'nun düzenlemesi, Tasarı'daki gibi ayrıntılı değildir. Yöneticiden hiç söz edilmemiştir. Bununla birlikte KMK'dan bu sonuca varılabileceğinden, yönetici bu sigortayı yaptırarak primleri mâliklerden tahsil edebilmelidir. Bir bina ya da bağımsız bölüme birden fazla kişinin mâlik olmasında, ZDS'ye ilişkin durum ne olacaktır. Uygulamada sıkça karşılaşılan, çoğunlukla da eşlerin birlikte bir bağımsız bölüme mâlik olmalarında paylı mülkiyet söz konusu olmaktadır. İşte bu şekilde paylı mülkiyete konu olan bir bina veya bağımsız bölüm için ZDS, mâliklerden birisince diğeri adına da yaptırılabilir. Paylı mâliklerden biri tarafından yaptırılan sigortanın, tüm müşterek mülkiyet paylarını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekir⁶⁴. Keza Kat Mülkiyeti Kanunu'na tabi bir bağımsız bölümün söz konusu olması halinde de bağımsız bölüm mâliklerinin paylarının tümünün sigorta teminatı kapsamına alınması ile gerçekleştirilmesi gerekir.

Miras yolu ile kazanılmış bir bina ya da bağımsız bölüm üzerinde, büyük bir ihtimalle birden fazla pay bulunacaktır. Elbirliği ile mülkiyetin söz konusu olduğu böyle bir durumda da; sadece ZDS'yi akdeden mirasçının payı için teminat verilmeyecek ve diğeri mâliklerin de menfaatini kapsayacak şekilde bağımsız bölüm ya da binanın tamamı için teminat verilerek sigorta yaptırılacaktır. Aksi durumda uygulamada, karmaşık sorunlarla karşılaşılacaktır⁶⁵.

b) Devre Mülk

Ülkemizde son çeyrek yüzyılda yaygınlaşmaya başlayan devre mülk halinde durum tartışmaya açıktır. İnsanların tatil ihtiyacını gidermek amacıyla oldukça büyük rakamları, belki de ikinci ev olan sadece yılda bir iki ay oturulabilecek bir gayrimenkule yatırması, buna ekonomik imkânlarının elvermesi durumunda bile ölü bir yatırım olarak görülmektedir. Bu yatırıma yapılacak olan düzenli masraf ve giderlerin de eklenmesi, devre tatil denen sis-

---

⁶³ Bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 160, dn. 42; BOZER Ali, "Zorunlu deprem sigortası" BATİDER, Yıl: 2001, C.XXI, S. 1, sh. 251 vd.

⁶⁴ Bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92; ÖZTAŞ İlker, Paylı Mülkiyette Paydaşın Kullanma ve Yararlanma Hakkı, 1. Bası, İstanbul 2011, sh. 198,204.

⁶⁵ ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92; YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 160.

temin oluşumuna sebep olmuştur⁶⁶. Yılda en fazla iki ay yararlanılabilecek bir yazlık için bu yolla vergi, sigorta, amortisman masrafları gibi giderlerin pek çok kişi arasında paylaşılması ve üstelik bu işlerin külfetinden kurtulunması, ayrıca bu kullanma hakkının kiraya verilebilmesi, devredilebilmesi, mirasçılara intikâli devre tatili daha cazip hale getirmiştir⁶⁷. Bundan sonraki adımda ise devre tatil, hukuk düzenimize devre mülk sistemini getirmiştir. Burada öncelikle üzerinde durulması gereken husus, devre mülk özelliğini taşıyan bağımsız bölümlerin mesken niteliğini taşıyıp taşımadığıdır. Bilindiği üzere devre mülke tabi bağımsız bölümler yılda bir ya da iki kez kısa sürelerle –devreler çoğu kez 15 günlüktür- ve ülkemizde genellikle yazlık şeklinde kullanılmakta, bu kullanım tarzı da “mesken” nitelemesinin yapılmasında tereddüt yaratmaktadır⁶⁸. Ancak KMK’nın 58. maddesinin 2. fıkrası devre mülk hakkının sadece mesken nitelikli, kat mülkiyeti veya kat irtifakına çevrilmiş yahut müstakil yapılarda kurulabileceğini hüküm altına almaktadır. Keza aynı Kanun’un 57. maddesinde de “...mesken olarak kullanılma-ya elverişli yapı veya bağımsız bölüm...”den söz edilmektedir. Bu nedenle devre mülk irtifakı, ancak mesken niteliği taşıyan yapılar üzerinde kurulabilecektir. KMK’da bu gayrimenkuller sınırlı olarak sayıldığından, mesken niteliği taşımayan⁶⁹ gayrimenkuller üzerinde bu hak kurulamaz⁷⁰. Nitekim

⁶⁶ Devre tatil sistemi ise, kanun koyucunun bu konuda bir hukukî düzenleme getirmesini gerekli kılmış ve böylece devre mülk ortaya çıkmıştır. Devre tatil sözleşmesi ve devre mülk hakkının hukukî niteliği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZMEN Ethem Sabâ, Devre Mülk Hakkı, Ankara 1988, sh. 56,101; HAVUTÇU, Akdemir Ayşe, Devre Mülk Hakkı, İzmir 1987, sh. 3 vd., 61.

⁶⁷ Hakkın ortaya çıkış sebepleri, hak sahibinin hak ve borçlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZMEN, sh. 27 vd., 65 vd., 185 vd.

⁶⁸ Bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 93.

⁶⁹ Mesken niteliği taşıması için bir yapının, içerisinde yaşayacak insanların asgari gereksinimlerini gidermeye yarayacak şekilde mutfak, tuvalet, banyo gibi bölümleri de içermesi gerekmekte, ancak salon ve mutfağın birlikte –ki yazlıklarda çoğu kez açık mutfak şeklinde olmaktadır- tuvaletle banyonun da aynı bölümde bulunmasında bir sakınca görülmemektedir. Mesken niteliğinin kazanılmasında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZMEN, sh. 123 vd. Nitekim Yarg. HGK 8.2.1969 t., E. 1967/6-809 K.97 sayılı izalei şuyû davasına ilişkin Kararı’nda; bir binanın mesken olarak bölünebilmesi için her bölümün diğerinden bağımsız ve mutfak, hela gibi zaruri kısımları içermesini, mahremiyeti ihlâl edici nitelikte olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. ABD, Yıl. 1969, S.3, sh. 538).

⁷⁰ Devre mülk hakkının konusunu oluşturan meskenin bu niteliği ve sonuçları hususunda ayrıntılı bilgi ve örnekler için kz. ÖZMEN, sh. 122 vd.; HAVUTÇU, sh. 52 vd.

devre tatil sahibi de, kendi devresinde gayrimenkulü sadece mesken amaçlı kullanabilir, bunun dışında bir amaca tahsis etmesi mümkün değildir⁷¹.

Devre mülkün söz konusu olduğu bir durumda, ZDS açısından en uygun çözümün, KMK m. 61 uyarınca atanan yönetici tarafından tüm mâlikler adına sigortayı yaptırmasında olduğu isabetli olarak ifade edilmektedir⁷². Esasen devre mülk yöneticisinin görevleri arasında devre mülke konu taşınmazın sigorta ettirilmesi de bulunmaktadır⁷³. Keza devre mülke konu gayrimenkule ilgili bir süre geçirilmesi veya hak kaybına neden olmayacak gerekli tedbirlerin alınması da devre mülk yöneticisinin görevleri arasındadır. Nitekim sigorta sözleşmesinin yapılması, primlerin zamanında ödenmemesi de bu tür görevlerdendir⁷⁴. Kaldı ki, deprem sigortasının yaptırılması da zorunludur ve yöneticinin hak kaybına neden olmayacak şekilde ve süresinde görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Sonuç olarak devre mülke tabi bir durumda, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 61. maddesi gereğince atanacak yöneticinin büyük mülkleri adına sigorta sözleşmesini akdetmesi de en uygun yoldur.

c) İntifa hakkı sahibi

Zorunlu deprem sigortasında sigorta edilen menfaat, ilgili mevzuatla kapsam altına alınan bina üzerindeki menfaattir ve bunun ilgilisi de mâlik ya da varsa intifa hakkı sahibidir. 587 s. KHK'de m. 1 ve 9'da, kapsam dahilindeki binanın üzerinde mülkiyet veya intifa hakkına sahip kişiden söz edilmektedir. ASK'nun 10. maddesinde de 1. fıkrada kapsam dahilinde bulunan binalar belirtildikten sonra 3. fıkrada, söz konusu bina ve bağımsız bölümlerin mâlikleri veya intifa hakkı sahipleri sayılmıştır. "*Sigortalının sorumluluğu*" başlığını taşıyan 12. madde ve 11. madde de mâlik ve intifa hakkı sahibine değinilmiştir.

⁷¹ Aynı yönde bkz. HAVUTÇU, sh. 35.

⁷² ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 93.

⁷³ Devre mülke konu taşınmazın sigorta ettirilmesinde 634 s. KMK'nun m. 21/1'e kıyasen, devre mâlikler topluluğunca bu konuda karar verilmesinin gerekliliğine ilişkin bkz. HAVUTÇU, sh. 107. Gerçekten hüküm, ana gayrimenkulün kat mâlikleri kurulunca tayin edilecek değer üzerinden sigorta edilmesinin kat mâlikleri kurulunca kararlaştırılabileceğini ve sigorta yapılması durumunda da kat mâliklerinin, sigorta giderlerine, arsa payları oranında katılmakla yükümlü olduklarını düzenlemektedir. ZDS ise zaten zorunlu olduğundan yine aynı durum söz konusu olacaktır.

⁷⁴ Bkz. HAVUTÇU, sh. 107; ÖZMEN, sh. 233.

Esasen bir gayrimenkul üzerinde intifa hakkının kurulmasında, intifa hakkı sahibinin sigorta yaptırma yükümlülüğü Medeni Kanun'da da düzenlenmektedir. Medeni Kanun'un sigorta "sigorta ettirme" başlığını taşıyan 815. maddesi gereğince; intifa hakkı sahibi intifa konusu eşyayı mâlik lehine yangına veya diğer tehlikelere karşı sigorta ettirmekle yükümlüdür⁷⁵. İntifa hakkına konu eşya için bazı rizikolara karşı sigorta yaptırma zorunluluğunun, tarafların bu husustaki sözleşme özgürlüğünün sınırını belirleyeceği de ifade edilmektedir⁷⁶. Belirli rizikolara ilişkin sigorta yaptırma zorunluluğunun bulunmasının, intifa hakkı sahibinin sigorta için bu yükümlülüğünün serbestçe düzenlenebilmesini etkilemeyeceği, intifa hakkı sahibinin bu sigorta yükümlülüğünün tümüyle ortadan kaldırılması durumunda da, zorunlu sigortanın mâlikçe yaptırılmak zorunda kalınması ve primlerin de mâlikçe ödenmesinin gerektiği; meğer ki sigorta yaptırma zorunluluğunun mâlik için değil de, intifa hakkı sahibi için getirilmiş olması durumu ifade edilmektedir⁷⁷.

İntifa hakkı sahibinin sigorta yükümlülüğü bulunuyorsa, sigorta sözleşmesini yapmak ve intifa süresince sigorta primlerini ödemek zorundadır. İntifa hakkı sahibinin sigorta primlerini ödeme borcu, zaman üzerine yani pro rata temporis hesaplanmakta ve intifa süresine karşılık gelen primlerin onun tarafından ödenmesi gerekmektedir⁷⁸. İntifa hakkı kurulurken intifaya konu eşya zaten sigortalı ise veya intifa başladıktan sonra malı mâlik sigorta ettirmişse, intifa hakkı sahibi, malın sigorta ettirilmesi özenli bir işletme

---

⁷⁵ MK m. 815 hükmünün yedek bir hukuk kuralı olarak kabul edildiği, bu nedenle mâlikle intifa hakkı sahibinin intifa konusunun sigortalanma şeklini diledikleri gibi kararlaştırabilecekleri, hatta intifa hakkı sahibinin sigortaya ilişkin yükümlülüklerinin tümüyle ortadan kaldırılabileceği kabul edilmektedir, bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEN Burak, Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 2008, sh. 361, dn. 1025'de anılan yazarlar.

⁷⁶ BAUMANN Max, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Teilband IV/2a, Die Dienstbarkeiten und Grundlasten, Nutzniessung und andere Dienstbarkeiten (Art. 745-778 ZGB), Nutzniessung und Wohnrecht, Zurich 1999, Art. 767, N.2 (Özen sh. 361, dn. 1025'ten naklen).

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEN, sh. 361, dn. 1025.

⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. KÖPRÜLÜ Bülent/KANETİ Selim, Sınırlı Ayni Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. bası, İstanbul 1982-1983, sh. 144; TEKİNAY Selahattin Sulhi, Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar II/3, İstanbul 1994, sh. 50; OĞUZMAN M. Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, Eşya Hukuku, 14. bası, İstanbul 2011, sh. 681.

gereğinden ise bu sigortayı devam ettirmeye ve intifa süresince primleri ödemeye zorunludur⁷⁹. Bunun yanısıra intifa hakkının tesisinden önce mâlikçe akdedilmiş bir sigorta sözleşmesinin, intifa hakkının devamı süresinde sona ermesinde, intifa hakkı sahibinin sigorta sözleşmesini yapması gerekir⁸⁰.

İntifa hakkı sahibinin, intifa konusu eşyayı sigorta ettirme yükümlülüğüne rağmen bunu yerine getirmemesi durumunda mâlikin zararlarını tazmin yükümlülüğü de ona aittir⁸¹. Böyle bir durumda mâlik intifa konusu eşyayı kendisi sigorta ettirir ve intifa hakkı sahibinden ödediği primlerin tazminini talep edebilir⁸². Görüldüğü gibi Medeni Kanun'da intifa hakkı sahibi için getirilen bu yükümlülük, ancak yerel âdetlere göre iyi bir yönetim gereğinden ise söz konusudur. Oysa gerek 587 s. KHK'de gerekse ASK'da herhangi bir şart aranmaksızın intifa hakkı sahibine sigorta yaptırma yükümlülüğü getirilmektedir. 587 s. KHK 1. ve 9. maddeleri –ve ASK 10.,11. ve 12. maddelerinin- MK'nın 815. maddesine özel hüküm teşkil ettiği düşünülürse; deprem sigortasının intifa hakkı sahibince yaptırılması zorunluluğunda, Medeni Kanun'daki "...yerel âdetlere göre iyi bir yönetim gereğinden..." şartı da aranmayacak; her durumda deprem sigortası, mâlik yararına olarak intifa hakkı sahibince yaptırılacaktır⁸³.

Üzerinde durulması gereken bir husus da sigorta kapsamına giren bina ya da bağımsız bölüm üzerinde intifa hakkının kurulduğu bir durumda sigor-

⁷⁹ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, sh. 681; KÖPRÜLÜ/KANETİ, sh. 144; ÖZEN, sh. 368. İntifa hakkı süresi içerisinde mâlikçe, intifa hakkı sahibinin MK m. 815 kapsamı dışındaki sigortaları yaptırması durumunda, bu sözleşmelerin malî külfetinin de mâlike ait olması, primlerinin de mâlikçe ödenmesi gerektiği konusunda doktrindeki farklı görüşler açısından bkz. ÖZEN, sh. 369. Üzerinde intifa hakkı tesis edilmiş bulunan bir bina veya bağımsız bölüm için mâliğin ZDS dışında ihtiyari deprem sigortası yaptırması durumunda bu sigorta sözleşmesinin primleri ve giderleri yine mâlike ait olacaktır.

⁸⁰ İsviçre öğretisindeki baskın ve Alman hukukundaki görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEN, sh. 374.

⁸¹ İntifa hakkı sahibinin sigorta yükümlülüğünün bulunmasına rağmen yerine getirmemesi nedeniyle ödeyeceği tazminat, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirmiş olmasındaki ödenecek sigorta tazminatını aşamaz. İntifa hakkı sahibi, var olan bir sigorta sözleşmesinden doğan prim ödeme borcunu yerine getirmediği için, sigorta tazminatına hak kazanılamazsa, mâlikin bu nedenle uğradığı zararın kapsamının, primleri ödenmeyen sigorta sözleşmesi poliçesindeki tazminatla sınırlı olacağına ilişkin olarak bkz. ÖZEN, sh. 377.

⁸² KÖPRÜLÜ/KANETİ, sh. 144; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, sh. 681.

⁸³ Ayrıntılı bilgi için bkz. SOMER, sh. 123.

ta tazminatının kime ödeneceğidir. Tazminat, binada deprem sebebiyle oluşan hasarın giderilmesinde kullanılacak ise tartışılacak bir durum yoktur. İntifa hakkı sahibi ve mâlikin, sigorta tazminatına ilişkin alacak hakkı üzerindeki tasarruf yetkisini birlikte kullanmaları, bunun yanısıra ödenecek sigorta tazminatının değerlendirme yöntemine beraberce karar vermeleri gerektiği belirtilmektedir⁸⁴. Ancak deprem, binanın yıkılmasına neden olmuş ve yeniden de inşa edilemeyecekse, sigorta tazminatının surrogat olduğu göz önüne alınırsa; intifa hakkı tazminat üzerinde devam edecektir⁸⁵. Nitekim Medeni Hukukta ortadan kalkan gayrimenkul yerine mâlik, bir sigorta tazminatı almışsa, intifa hakkı, gayrimenkulün yerine kaim para üzerinde devam eder ve intifa hakkı sahibi aynı ikâme yoluyla bedel üzerinde intifa hakkı kazanır⁸⁶. Sigortacıyla sigorta sözleşmesini akdedenin mâlik veya intifa hakkı sahibi olması açısından bir fark bulunmaksızın, muaccel bir sigorta tazminatı kaim değer olacak, intifa hakkı sigorta tazminatını kapsayacak ve bu alacak üzerinde devam edecektir⁸⁷. Keza sigorta sözleşmesini mâlik veya intifa hakkı sahibinin kurmasının bir fark yaratmaması gibi, sigorta sözleşmesinin intifa hakkının tesisinden önce veya sonra akdedilmesinin de bir önemi yoktur⁸⁸. Eşyanın sigortalımasının iyi bir yönetimin gereği olmadığı bir durumda, intifa hakkı sahibinin böyle bir yükümlülüğü de bulunmadığından, mâlikçe yine de sigortalatılmışsa kural olarak sigorta tazminatı üzerinde intifa hakkı söz konusu olmayacaktır. Ancak böyle bir durumda, doktrinde ikili ayırım yapılması gerektiği; mâlikçe yapılan bu tür sigorta sözleşmesinden doğan prim borcunun intifa hakkı sahibince yerine getirilmesinde, istisna bir durum söz konusu olacak, mâlikin sigorta tazminatına ilişkin alacak hakkı üzerinde intifa hakkı devam edecektir⁸⁹. Şu durumda ASK gereğince intifa hakkı sahibi, ancak ZDS'yi yaptırmakla yükümlüdür. Eğer mâlik bunun yanısıra ihtiyari deprem sigortası teminatı da almış ve primlerini ödemişse, bu sigorta tazminatı üzerinde hak sahibi sadece kendisi olacaktır. Ancak ihtiyarî deprem sigortasını intifa hakkı sahibi yaptırmış

---

84 Bu konuda ayrıntı için bkz. ÖZEN, sh. 375.

85 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92.

86 OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, sh. 666; ÖZEN, sh. 189.

87 ÖZEN, sh. 374.

88 ÖZEN, sh. 186.

89 Söz konusu ayırım ve istisnaî durum için konusundaki tartışma için bkz. ÖZEN, sh. 187.

veya mâlikçe yaptırılmasına rağmen primleri onun tarafından ödenmişse, intifa hakkı, ihtiyarî deprem sigortası tazminatına ilişkin alacak hakkı üzerinde devam edecektir. Nitekim bir görüşe göre⁹⁰; intifa hakkı sahibi, mâlikçe akdedilen her sigorta sözleşmesine ilişkin primleri ödeme yükümlülüğü altında olmadığından, yükümlülük dışındaki sözleşmelerden kaynaklanan primler intifa hakkı sahibine yansıtılamaz; o yalnızca kendisinin yükümlülüğü altında bulunan sigorta sözleşmelerine ilişkin primleri –ki burada ZDS ile yükümlüdür- mâlikin önceden yaptırması durumunda da ödemekle yükümlüdür. Bununla birlikte bir başka görüş⁹¹, intifa hakkı sahibinin yükümlülüğünde bulunmayan bir sigorta türünün mâlikçe intifa hakkının tesisinden önce yaptırılmış olması durumunda, intifa hakkı sahibinin yükümlülüğünde bulunmayan bu sigortaların primlerini ödeme yükümlülüğünün mâlikçe kendisine getirilmesinin normal karşılanması gerektiğini kabul etmektedir⁹². Ancak görüş, intifa hakkının kurulmasından sonra, intifa hakkı sahibinin yükümlülüğünde bulunmayan bir sigorta sözleşmesinin mâlikçe kurulmasında prim borcunun mâlike ait olduğunu, intifa hakkı sahibine yansıtılamayacağını, sonucunda da sigorta tazminatının bir kaim değer oluşturmayacağını, kısaca bu sigorta sözleşmesinin nimet ve külfetinin mâlike ait olduğunu da kabul etmektedir⁹³. İntifaya konu sigortalı bina ya da bağımsız bölümün deprem nedeniyle yıkılması durumunda, intifa hakkı, kanun gereğince (ipso iure) kendiliğinden, deprem riskinin gerçekleşmesiyle doğan sigorta tazminatı alacağına, yani yıkılan intifa konusunun yerine geçer ve intifa hakkının kapsamına girer. Bu, ortadan kalkan intifa konusunun yerine geçen tazminat alacağının üzerinde intifa hakkının kendiliğinden kurulacağı başlıca durumlardan biridir⁹⁴. ASK uyarınca intifa hakkı sahibi intifa konusu binayı sigortalatmak bakımından yükümlüdür. Ancak bu yükümlülüğün intifa hakkı sahibince yerine getirilmemesi üzerine, sigorta sözleşmesi mâlik tarafından yapılmış olsa bile, intifa hakkı sigorta tazminatı üzerinde devam edecektir⁹⁵.

---

90 ÖZEN, sh. 373.

91 ÖZEN, sh. 374.

92 Bkz. ÖZEN, sh. 372.

93 Ayrıntılı bilgi ve görüşü savunanlar için bkz. ÖZEN, sh. 373.

94 Ayrıntı için bkz. KÖPRÜLÜ/KANETİ, sh. 121 vd.

95 OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, sh. 682. MK m. 798/2 uyarınca, sigorta tazminatı üzerinde intifa hakkının doğabilmesi için, sigorta ile koruma altına alınan rizikonun gerçekleşmiş olması gerekir ki; riziko gerçekleşene kadar sigorta tazminatına iliş-

Zorunlu deprem sigortası ile koruma altına alınan deprem rizikosu gerçekleşip, bina yıkılırsa, mâlikin akdettiği sigorta sözleşmesinden doğan sigorta tazminatına ilişkin alacak hakkının bağlı olduğu şart gerçekleşecek ve bu alacak üzerinde intifa hakkı doğacaktır. Bundan sonra ise mâlik, alacak hakkı üzerinde ancak intifa hakkı sahibiyle birlikte hareket ederek tasarrufta bulunabilecektir⁹⁶. Kanaatimizce sigortacının, sigorta tazminatına ilişkin alacak hakkı üzerinde intifa hakkı kurulduğunu bilmiyor ve bilmesi de gerekmiyorsa, mâlike yaptığı ödeme ile borcundan kurtulabileceği düşünülebilirse de; intifa hakkının tapuya tescili ve sigortacının tapu sicilindeki bu kaydı bilmediğini ileri sürememesi, sonucunda da mâlike iyiniyetle ödemede bulunduğunu iddia edememesi, nihayet borcundan kurtulamaması gerekir⁹⁷. Ancak bir görüş, sigorta sözleşmesine göre alacaklı görünen intifa hakkı sahibi veya mâlike sigorta tazminatının ödenmesiyle, sigortacının yükümlülüğünü yerine getirdiğini, intifa hakkının varlığından bihaber ise, mâlike ödemede bulunmakla yine sorumlu tutulamayacağını, zira borcundan kurtulduğunu, nihayet tapu kayıtlarının aleni olması ve herkesçe bilinmesi faraziyesinin burada etkili olmayacağını kabul etmektedir⁹⁸. Fakat intifa hakkının sigortacıya bildirilmesi veya sigortacının intifa hakkını öğrendiğinin ispat edilmesi durumunda, sigorta tazminatını mâlike ödemeyen sigortacının yükümlülüğünü yerine getirdiği iddiasında bulunamayacağı isabetli olarak kabul edilmektedir⁹⁹.

Zorunlu deprem sigortası sözleşmesini intifa hakkı sahibinin yapmasında, intifa hakkı sahibi, sözleşmeyi kendi adına, mâlik hesabına akdetmektedir. Sigorta sözleşmesinin tarafı, yani sigorta ettiren intifa hakkı sahibi olduğundan sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükler, bu arada prim ödeme borcu, sigortacıya bilgi verme, rizikoyu ağırlaştırmama, zararın kapsamını azaltmaya ilişkin görevler de ona aittir. İntifa hakkı sahibinin MK m.

---

kin alacak hakkı, geciktirici şarta bağlı bir alacak konumundadır ve bunun üzerinde intifa hakkı söz konusu değildir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi ve doktrindeki görüşler için bkz. ÖZEN, sh. 187.

⁹⁶ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÖZEN, sh. 187 vd.

⁹⁷ Yabancı doktrindeki aynı yönde ve intifa hakkını bilmeden mâlike ödemede bulunan sigortacının, taşınmazlar için bile olsa borcundan kurtulacağına ilişkin karşı görüşler için bkz. ÖZEN, sh. 188.

⁹⁸ Görüşe ilişkin ayrıntılar konusunda bkz. ÖZEN, sh. 374.

⁹⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÖZEN, sh. 374 vd.

815'den kaynaklanan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesinden söz edebilmek için sigorta sözleşmesini tam üçüncü kişi lehine sözleşme şeklinde yapması gerekir¹⁰⁰. Burada intifa hakkı sahibi sigorta ettiren, mâlik ise, sigortalı sıfatını taşımaktadır. Sigorta ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi, yani depremin oluşması ile birlikte sigortalı olan mâlikin sigorta tazminatına hak kazanabileceği – zira başkası hesabına sigorta sözleşmesi söz konusudur- düşünülebilirse de; mâlike ait olan bu alacak hakkının intifa hakkı için kaim bir değer olacağı, yukarıda açıklandığı gibi, gözden uzak tutulmamalıdır¹⁰¹.

Intifa hakkı sahibinin sigorta sözleşmesini başkası hesabına sigorta şeklinde yapmamış olması da düşünülebilir. Bu durumda mâlik sigorta tazminatına hak kazanamayacak; ya sigorta sözleşmesinin kendisine devrini ya da sözleşmeden kaynaklanan hakların yine kendisine devredilmesini isteyecek ve bu yolla da intifa hakkı sahibinin MK m. 815'den doğan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmiş sayılmayacağı kabul edilmektedir¹⁰². Ancak sigortanın sadece intifa hakkı sahibinin menfaati için yaptırılmasının kabulünde, tazminat, intifa hakkı sahibine zararı oranında verilecektir. Para ile ölçülebilir bir değere sahip olan bu aynî hakka, yani intifa hakkına sahip olan kişinin de, intifa konusu bina üzerinde sigortalanabilir bir menfaati bulunduğu; bu menfaat değerini aşan bir sigorta bedelinin söz konusu olmasında da aşkın sigorta hükümleri uygulanarak, menfaat değerini aşan kısım intifa hakkı sahibine ödenmeyecektir¹⁰³.

Gerek 587 s. KHK'nin 1. ve 9. madde, gerekse ASK'nun 10.,11.,12. madde hükümlerinde sadece mâlik veya intifa hakkı sahiplerinden söz edilmektedir. Dolayısıyla intifa hakkı dışında bir aynî ya da şahsi hakka sahip kişilerin deprem sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Örneğin süknâ hakkı sahiplerinin ZDS yaptırma yükümlülüğü olmadığı¹⁰⁴ gibi kiracının bu yükümlülüğü de ancak yukarıda belirtildiği üzere kira sözleşmesine konulan bir hükümden kaynaklanabilir.

---

¹⁰⁰ ÖZEN, sh. 370 vd.

¹⁰¹ Bkz. ÖZEN, sh. 371.

¹⁰² Bkz. ÖZEN, sh. 371.

¹⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92.

¹⁰⁴ Aynı yönde bkz. SOMER, sh. 123.

Mâlikin zorunlu deprem sigortası yaptırmasında “çifte sigorta” durumu ortaya çıkabilir. TK m. 1467 hükmüne göre, değerinin tamamı sigorta edilen bir menfaatin daha sonra aynı rizikolara karşı aynı veya farklı kimse tarafından sigorta ettirilmesi durumunda çifte sigorta oluşur ve bunun sonucunda ikinci sigorta sözleşmesi hükümsüz olur. Örneğin ülkemizde ihtiyari deprem teminatı, yaygın sigorta poliçesine konan klozla sağlanmaktadır. İşte bu şekilde deprem teminatını da kapsayan bir yangın sigortası yaptıran malikin, ZDS yaptırmasında “çifte sigorta”nın söz konusu olabileceği düşünülebilirse de; zorunlu deprem sigortası teminatının binanın tamamının değerini karşılamaması durumunda, yangın sigortası kapsamındaki teminatı “ihtiyari deprem sigortası” olarak nitelendirmek mümkündür¹⁰⁵. Zira ZDS’de teminat miktarı Bakanlıkça belirlenerek, RG’de yayınlanmaktadır¹⁰⁶. Görüldüğü gibi yayınlanan bu tarihteki miktarlar, ancak değerinin bir kısmına ilişkin olarak koruma sağlar. O halde menfaat değerinin aşan kısmı için ihtiyari deprem sigortası yaptırmak suretiyle, bu kısım da teminat altına alınabilir. Esasen bu durum, ZDSGŞ’nin “birden çok sigorta” başlıklı C.3 maddesinde de düzenlenmektedir. Hüküm aynen şu şekilde kaleme alınmıştır: “*Aynı bina/bağımsız bölüm için birden çok zorunlu deprem sigortası yaptırılamaz. Ancak zorunlu deprem sigortası yapılan bağımsız bölüm veya binanın değeri zorunlu deprem sigortası ile belirlenen sigorta bedeli tutarının üzerinde ise, bu tutarın üzerindeki kısım için, zorunlu deprem sigortasının yapılmış olması kaydıyla sigorta şirketleri tarafından ihtiyari deprem sigortası yapılabilir.*”

Görüldüğü gibi hükümde çifte sigorta yasağı ayrıca düzenlenerek, ihtiyari deprem sigortası yaptırılabilmesi şartları¹⁰⁷ belirtilmektedir. Ancak, söz konusu ihtiyari deprem sigortası DASK tarafından değil; zorunlu deprem sigortasında acenta gibi hizmet veren sigorta şirketlerince verilecektir¹⁰⁸. Yukarıda da belirtildiği gibi ülkemizde ihtiyari deprem teminatı yangın sigortası poliçesine konan bir klozla sağlanmaktadır. ASK’nun “*Tarife ve*

---

¹⁰⁵ Aynı yönde bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 97; SOMER, sh. 122.

¹⁰⁶ Örneğin 26.12.2011 t. ve 28154 (Asıl) s. RG’de yayınlanan talimat ve tarifede değişik 2. maddede; zorunlu deprem sigortası kapsamında, bir mesken için verilebilecek azami teminat tutarın yapı tarzı ayrımı yapılmaksızın 150.000 TL’dir.

¹⁰⁷ Menfaat değerini aşan kısım için ihtiyari sigorta ile teminat sağlanabilmesi için, ZDS’nin yaptırılmış olması gerekmektedir.

¹⁰⁸ Bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 97.

talimatlar ile uygulama esasları ve genel şartları” başlığını taşıyan 13. maddesi aynen şu şekildedir:

“(1) Zorunlu deprem sigortasına ilişkin tarife ve talimatlar ile azami teminat tutarı her yıl Bakan tarafından belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır. Sigorta primlerinin tespitinde; binanın yüzölçümü, inşaat türü ve kalitesi, binanın üzerinde bulunduğu arazinin zemin özellikleri, deprem riski ve benzeri unsurlar değerlendirilir.

(2) Zorunlu deprem sigortası bulunan ve deprem nedeniyle hasar gören binalara ilişkin tazminat, gerekli bilgi ve belgeler ile hasar tespitinin tamamlanmasını müteakip en geç otuz gün içinde ödenir.

(3) Zorunlu deprem sigortasına ilişkin uygulama usul ve esasları ile sigorta genel şartları Müsteşarlık tarafından belirlenir.”

2) Menfaat sahibinin değişmesi

Menfaat sahibinin değişmesinde sigortanın devamı hususu Yeni Ticaret Kanunu'nda farklı olarak düzenlenmektedir. “Sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi” başlığını taşıyan 1470. madde aynen şu şekildedir:

“(1) Sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa sigorta ilişkisi sona erer” görüldüğü gibi madde ile, 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun getirdiği düzenlemeden (m. 1303) tamamen farklı, zıt hüküm getirilmektedir. Zira 6762 s. TK'nın 1303. maddesine göre; aksine sözleşme olmadıkça menfaat sahibi değişikliğinde sözleşme ilişkisi de devam ederken; yeni Kanun'da aksine sözleşme yoksa sözleşme ilişkisinin sona ereceği şeklinde düzenleme getirilmiştir. Temeldeki bu değişikliğe sigorta uygulamalarının neden olduğu; pek çok sigorta genel şartında veya özel şartlarla 6762 s. Kanun'nun 1303. maddesindeki düzenlemenin zaten tersine çevrildiği, bu nedenle uygulamadaki durumun kanunlaştırılması için hükmün bu şekilde düzenlendiği gerekçede belirtilmektedir¹⁰⁹. 587 s. KHK'nın 13. maddesi gereğince menfaat sahibinin değişmesiyle sigorta, yeni menfaat sahibiyle devam edecek, yani otomatikman sigorta yeni mâlik-

---

¹⁰⁹ Gerekçedeki ayrıntılı açıklama için bkz. KENDİGELEN Abuzer, Gerekçeli – Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, 1. Bası, İstanbul 2011, sh. 1389. Eski Kanundaki “sigortalı mal” ifadesinin çıkarılarak “menfaat” değişikliğinden söz edilmesinin isabetli olduğu KENDER tarafından haklı olarak ifade edilmektedir. Hükmün ayrıntılı yorumu konusunda bkz. KENDER, sh. 212.

le sürecektir¹¹⁰. Keza ZDSGS¹¹¹'nin "menfaat sahibinin değişmesi" başlığını taşıyan m. C.4'e göre:

"Sözleşme süresi içinde, menfaat sahibinin değişmesi halinde, sigortanın hükmü yeni menfaat sahibi ile devam eder. Bu durumda yeni menfaat sahibi, sigortaya ait devir zeyilnamesini yaptırmak ve satış işleminin tamamlanabilmesi için zeyilnameyi ilgili tapu müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlüdür. Bunun dışındaki hallerde ise, sigorta ettiren ve sigortanın varlığını öğrenen yeni menfaat sahibi, durumu 15 gün içerisinde sözleşmeye aracılık yapan sigorta şirketine bildirmekle yükümlüdür." Görüldüğü gibi ZDSGS'nin C.4 madde hükmüne göre; sigorta ettiren ve yeni hak sahibinin durumu, 15 gün içerisinde sigorta sözleşmesine aracılık yapan sigorta şirketine bildirmesi gerekmektedir. Söz konusu bildirim yükümlülüğü ZDSGS'nda hüküm altına alınmasına rağmen, buna aykırı davranılması halinde ortaya çıkacak hukukî duruma değinilmektedir. Bununla birlikte adı geçen bildirim yerine getirilmemesi, bizce de sigorta teminatı açısından hukukî durumda bir değişiklik yaratmamaktadır¹¹².

Önceki menfaat sahibi olan sigorta ettirenin peşin ödediği primler için gün hesabına göre devredenle devralan arasında hesaplaşmaya konu olabilecektir¹¹³.

Afet Sigortaları Kanunu'nda ise, menfaat sahibinin değişmesinde söz konusu olacak hukukî düzenlemeye ilişkin bir hüküm bulunmamakta, geçici 2.maddede söz konusu Kanunda belirtilen yönetmelik ve diğer düzenlemelerin yürürlüğe girmesine kadar, mevcut düzenlemelerin Kanun'a aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı belirtildiğinden ZDSGS hükümleri de uygulama alanı bulacaktır.

3 – Sigortacı

a – Genel olarak

Bir sigorta sözleşmesinin diğer tarafını sigortacı oluşturur. Buna göre sigortacı, bir prim karşılığında sigorta sözleşmesi ile rizikoyu üstlenen, satın

¹¹⁰ BOZER, sh. 253.

¹¹¹ 13.5.2011 t. ve 27933 s. RG'de yayınlanarak, 8. maddesi gereğince 16.5.2011'de yürürlüğe girmiştir.

¹¹² Aynı görüşte olarak bkz. ÖNEN, ZDS, sh. 97.

¹¹³ YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 171.

alan ve karşılığında güven satan kişi, başka bir anlatımla profesyonel risk taşıyıcısıdır¹¹⁴.

Yukarıda açıklandığı gibi, doğal afet risklerinin karşılanmasında özel sigorta şirketleri yetersiz ve güçsüz kalabilir. Keza bu tür felâketlerin sadece devlet tarafından üstlenilmesinde de aynı tehlikeyle karşı karşıya kalınabilir. Zira deprem gibi doğal afetin yarattığı zararlar çok büyük olacak ve devletin bu durumda zararın altından kalkabilmesi mümkün bulunmayacak ve imkânlar yetersiz kalacaktır. İşte bu güçsüzlük ve yetersizliklerle başa çıkabilmenin bir yolu olarak riskin dağıtılması düşünülebilir. Bu amaç doğrultusunda deprem felaketine karşı zararın paylaşılması yerinde olacak ve böylece söz konusu zararlara karşı insanlar güvence altında bulunacaklardır¹¹⁵.

Zorunlu deprem sigortasının düzenlenmesi, yukarıda da belirtildiği gibi; 4484 sayılı Kanun'la değişik 27.08.1999 tarih ve 4452 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 25.11.1999 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bu anlamda 587 sayılı KHK'nın tanımlar başlığını taşıyan 3. maddesinde kurumdan söz edilerek, bunun "Doğal Afet Sigortaları Kurumu"nu ifade edeceği belirtilmiş ve devamındaki hükümler de Kurum'un özelliklerine ayrılmıştır.

b – Sigortacı olarak DASK

Ülkemizde bu doğrultuda 587 s. KHK'nın 4. maddesinde düzenlenen ve kamu tüzel kişisi olan Doğal Afet Sigortaları Kurumu - kısaca DASK – kurulmuştur. Adı geçen KHK ile kurum, ZDS'ye yaparak yine kararname gereğince kendisine verilen diğer görevleri üstlenecektir. Böylece DASK, zorunlu deprem sigortası sözleşmesinin tarafı yani sigortacıdır. Kurum, sigorta yapmanın yanı sıra, 587 s. KHK m. 8 gereğince Kurum nam ve hesabına ZDS'yi yapmaya yetkili sigorta şirketlerini ve bu şirketlerin uyması gerekli olan usul ve esasları belirler.

587 sayılı KHK ile sigorta yapmak ve Kararname'nin belirlediği diğer görevleri yerine getirmek üzere, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlık nezdinde DASK kurulmuştur. Söz konusu KHK'de DASK'ın deprem afeti sonucunda meydana gelecek zararların karşılanmasını temin edeceğinden bahsedilmişse de; adından da anlaşılacağı üzere Kurum, diğer do-

---

¹¹⁴ KENDER, sh. 205; YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 154 ve dn.14.

¹¹⁵ Aynı yönde ayrıntılı gerekçeler ve kamu-özel hukuk sigorta kuruları ayrımı için bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 156 vd.

ğal afetler için de teminat sağlayabilecektir¹¹⁶. Kurum biri başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşan DASK Yönetim Kurulu'na yönetilir¹¹⁷. Kurum'un 1050 s. Muhasebei Umumiye Kanunu, 3346 s. Kamu İktisadi Teşebbüsleri İle Fonlarının Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 832 s. Sayıştay Kanunu, 2886 s. Devlet İhale Kanunu ve 6245 s. Harcırah Kanunu'na tâbi olmadığı, 587 s. KHK'nin 4. maddesinde belirtilmektedir. ASK'da da aynı husus, 4.1.2002 t. ve 4734 s. Kamu İhale Kanunu'na tabi olmadığı ilâve edilerek düzenlenmektedir.

Keza Kararname'nin 5. maddesi gereğince Kurum ve gelirleri, her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Aynı muafiyet ASK'nun 3. maddesinin 2. fıkrasında yine korunmaktadır.

DASK'ın prim alacakları da, kamu alacağı olarak kabul edilmekte ve bunların 6183 s. Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edileceği kabul edilmektedir (KHK m 4/3). Kurum alacaklarının bu Kanun'a tabi olması sonucunda, süreler, icra takip usülleri,

¹¹⁶ Nitekim ASK'nun "Kurum tarafından verilecek teminatlar" başlığını taşıyan 7. maddesinde, seylap, yer kayması, fırtına, çığ, dolu, don ve benzeri doğal afetler ile terorizm ve çevre kirlenmesi ve benzeri riskler için kamu yararı açısından gerek görülmesi halinde sigortacılık ilkeleri gözetilerek Kurum tarafından sigorta veya reasürans teminatı verilebileceği düzenlenmektedir. Nitekim depremin neden olduğu yangın, tsunami, toprak kayması sonucu oluşan zararları da DASK'ın ödediği yetkilerince belirtilmektedir. DASK'ın, deprem dışında sayılan bu gibi doğal afetler için de sigorta güvencesi sunabilecek bir yapıya sahip olduğuna ilişkin olarak bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 154, dn. 15.

¹¹⁷ YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 154, dn.18'de; anlaşılması güç olan "teknik işler" kavramından ZDSKT'nda vazgeçilerek, doğrudan "Kurumun işleri" kavramının kullanıldığını belirtmektedir. Gerçekten ASK'nun 6. maddesinin başlığında "teknik işler" terimi kullanılmamışsa da; hüküm içerisinde ibareye yer verilmiş ve Kanun'un 3. maddesinde "teknik işletici"den söz edilmiştir. 1.12.2001 tarih ve 24600 sayılı RG'de yayınlanan "Doğal Afet Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"nin tanımlar başlığı altındaki m. 3/e'de kurum idarecisi, Doğal Afet Sigortaları Kurumunun teknik işlerini yürüten şirketi olarak tanımlanmıştır. ASK'nun 6. maddesinde, Kurumun teknik işleri ile işletmeye ilişkin iş ve işlemleri, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle katılımıyla, münhasıran bu amaçla kurulan ve Müsteşarlık tarafından teknik işletici olarak görevlendirilen bir anonim şirket tarafından yürütüleceği, bunun gerçekleşmemesinde teknik işleticinin, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta veya reasürans şirketleri arasından Müsteşarlıkça belirleneceği hüküm altına alınmıştır. ASK m. 4'de, Müsteşarlıktan, Bayındırlık ve İskan Bakanlığından, Birlik'e YÖK'ce önerilen üçer aday arasından seçilecek birer üye ile teknik işleticinin temsilcisinden Yönetim Kurulu'nun oluşturulacağı hüküm altına alınmakta ve Kurul'un en az dört üyenin katılımıyla toplanacağı ve kararlarını da en az üç üyenin aynı yöndeki oyları ile alacağı ifade edilmektedir.

gecikme faizi vs. gibi pek çok konuda farklılıklar olacaktır¹¹⁸. Kurumun yıllık hesap işlem ve harcamaları müsteşarlık tarafından denetlenir¹¹⁹.

Kurum'un taşınır ve taşınmaz varlıkları ile diğer hak, gelir ve alacaklarının haczedilemeyeceği, keza Kurum'un iflas yolu ile takip edilemeyeceği de ASK'da hüküm altına alınmıştır. Ancak Kanun'un 3. maddesinin 4. fıkrasında yer alan bu hüküm, 587 s. Kararname'de bulunmamaktadır. Yukarıda açıklanan bütün bu hükümler, DASK'ı oldukça imtiyazlı bir kurum haline getirmektedir. Hatta bir kamu tüzel kişisi olan DASK'ın diğer bazı kamu tüzel kişilerinden de avantajlı imkânlarla donatıldığı, zorunlu deprem sigortasının yapılması babında bir kamu tüzel kişisinin yaratılmasının garipsenecek bir tutum olduğu; zorunlu deprem sigortasının sosyal veya özel sigorta niteliğinin tartışmalı bulunduğu; bu nedenle buna sui generis sigorta da denilebileceği doktrinde ifade edilmektedir¹²⁰.

Kurul'un görevleri, 587 s. KHK'nın 8. maddesinde sayılmaktadır. Buna göre Kurum işleyişine ilişkin politikaların belirlenip, çalışma plânının düzenlenmesi, Kurum idarecisinin çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi, Kurum nam ve hesabına ZDS sözleşmesi yapmaya yetkili sigorta şirketlerini ve uymaları gerekli usul ve esasları müsteşarlığın görüşünün alınarak belirlenmesi, tazminat ödemelerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ve ödemelerin en kısa sürede yapılmasının sağlanması, risk paylaşımının ve reasürans plânının onaylanması, Kurum kaynaklarının yatırıma yönlendirilmesine ilişkin usul ve esasların tespiti, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarına karar verilmesi, ZDS'ye tâbi bütün binaların sigorta kapsamına alınması babında gerekli önlemlerin alınması hep Kurul'un görevleri arasındadır¹²¹.

Kararname'nin 8. maddesinin birinci fıkrasının f bendinde Kurum kaynaklarının yatırıma yönlendirilmesine ilişkin usul ve esasın, e bendinde risk paylaşımı ve reasürans plânının onaylanması görevleri belirtildikten sonra,

---

¹¹⁸ BOZER, sh. 248.

¹¹⁹ KHK'nın 4. maddesinde ifadesini bulan bu durum Kanun'un 3. maddesiyle aynen getirilmektedir.

¹²⁰ Ayrıntılı bilgi ve açıklama için bkz. BOZER, sh. 248; ayrıca bu konuda ayrıntı için bkz. YONGALIK Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 156.

¹²¹ ASK'nda da aynı görevler düzenlenmiş, bunlara kurumun faaliyetleri hakkında Bakana ve Müsteşarlığa bilgi verme, gerek söz konusu Kanun, gerekse bu Kanun'a göre çıkarılan yönetmeliklerle verilen diğer görevleri yerine getirme hususları eklenmiştir.

16. maddede Kurum kaynaklarının kullanılabilceği yerler sayılmıştır¹²². Ancak 587 s. KHK’de Kurum’un kaynakları açıkça sayılmamasına rağmen¹²³ bu durum ASK’nın “Kurumun gelirleri ve kullanılabilceği yerler” başlığını taşıyan 9. maddesinin 1. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre, sigorta ve reasürans primleri, reasürans ve retrosesyon işlemlerinden elde edilen komisyonlar, Kurum varlıklarından sağlanan gelirler ve sair gelirler Kurum’un kaynaklarını oluşturur. ZDS primleriyle oluşturulan havuzdan deprem zararlarının karşılanması kararlaştırılmaktaydı. Ayrıca bu fonun, özel sigorta şirketleri bünyesinde oluşan fondan farklı olmayacağı, zira sigorta tekniği esasları gereğince yönetileceği belirtilmekteydi¹²⁴. Ancak bu şekilde havuz sistemine meyledilmesi, havuzdaki paranın devletçe burada belirtilenden farklı fonlar için kullanabileceği, bunu önlemenin de pek mümkün olmayacağı yönünde kuşklar oluşmuştu ve bu nedenle Kararname’de kaynak kullanımını sadece belirli amaçlara hasredilmiştir¹²⁵.

Van depreminin ardından basının aksettirdiği gerek devlet görevlilerinin açıklamaları, gerekse yaşananlar böyle bir kaygının hiç de haksız olmadığını göstermektedir. DASK ise, 23.10.2011 tarihinde gerçekleşen Van depreminin ardından 25.11.2011 tarihine kadar 4731 adet hasar ihbarı ulaştığını, yine 25.11.2011 tarihi itibarıyla 12333 hasar dosyası için 30.810.535 TL tazminat ödenmesinde bulunulduğunu ifade etmektedir¹²⁶. Bu kaynakların mevzuata

---

¹²² 587 s. KHK’nın hazırlanması aşamasında, önceleri primin bir havuzda toplanıp nemalandırılması tasarlanmış, bu sayede deprem zararlarını karşılayacak fonun zaman içinde oluşturulması düşünülmüş ise de, sonradan gelirlerin bir kısmının havuzda toplanıp değerlendirilmesi, diğer bir kısmının da reasürans ve risk devralan piyasalardan koruma sağlanması yolu tercih edildiği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 91. ZDS sözleşmesini, sigorta şirketleri ve acentelerinin DASK adına ve hesabına yapmasında, esas amacın, depremden zarar gören bina sahiplerine yardım için fon tesisi olduğu, burada olduğu gibi söz konusu düzenlemede sigorta hukukunun temel ilkelerine aykırı hükümlerin bulunduğu yönünde bkz. KENDER, sh. 196. Ayrıca fonların kullanılmasına ilişkin bkz. KARAGÖZ, sh. 193.

¹²³ ZDSKT’nın 18. maddesinde sigorta primleri, kurum varlıklarından sağlanan gelirler, devletten alınan avans ve sair gelirler Kurum gelirleri olarak belirtildiğine ilişkin bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 158 ve dn. 36.

¹²⁴ YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 159, dn. 39.

¹²⁵ Sözü edilen kaygılara ilişkin geniş bilgi için bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 91 vd.

¹²⁶ Bkz. www.dask.gov.tr.; üstelik Kurum, sigortalılık oranının Marmara bölgesinde %30, Antalya’da ve Ege Bölgesinde %23’lerde bulunduğunu da belirtmektedir.

uygun güvenli maksimum kullanımı hem açılan yaraların süratle kapanmasını, onarılmasını sağlayacak, hem de bir an önce en az hasarla normal yaşama geri dönme imkânını temin edecektir ki; bu da hedeflenen amaçtır. Aynı zamanda birikimi de sağlayacak iyi işleyen böyle bir mekanizma sayesinde devlet de büyük bir yük altında kalmaktan kurtulacaktır. Elde edilen fonlardan maksimum korumanın sağlanabilmesi reasürans desteğini de gerektirdiğinden buna ilişkin çalışmalar 2000'li yılların ilk yarısında başlamıştı¹²⁷. Bu hedef doğrultusunda DASK, ancak aşağıdaki amaçlar için kaynaklarını kullanabilecektir:

- Kurumca sigorta edilen binalarına ait tazminat ödemeleri,
- Kurumun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan bütün masraflar ile Kurum idaresince ödenecek komisyon,
- Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanan korumaya ilişkin ödemeler,
- Kurumun görev alanına giren konularda yaptıracığı bilimsel çalışma ve araştırmalara ilişkin ödemeler,
- Danışmanlık hizmetlerine (reasürans, yatırım, risk modelleşmesi gibi) ilişkin ödemeler,
- Halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler,
- Yetkili sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar,
- Hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler,
- Kurumun devletten aldığı avansların geri ödenmesi.

Nitekim aynı ilkeler “Doğal Afet Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu Çalışma ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te de yer almıştır¹²⁸. Kurulun görevlerini düzenleyen 5. maddesinin f bendinde; kaynakların yatırımında sırasıyla, varlıkların yüksek derecede likit olması, ana para kaybı riskinin en düşük olması ve getiri oranının maksimize edilmesi olarak tespit edilen ana kıstasları dikkate alarak kurum kaynaklarının yatırıma yönlendirilmesine ilişkin usul ve esasları tespit etme Kurul’un görevleri arasında sayılmıştır.

---

¹²⁷ Uluslararası kurumlar ve Milli Reasürans arasında daha o yıllarda başlayan görüşme, anlaşmalar ve doğal afet sigortaları havuzu ve ilgili kurumları konusunda şematik bilgi ve ayrıntı için bkz. KARAGÖZ, sh. 187 vd.

¹²⁸ 1.12.2001 t. ve 24600 s. RG’de yayınlanan yönetmeliğin bazı maddeleri farklı tarihlere değiştirilmiştir.

19.6.2009 t. ve 27263 s. RG'de yayınlanan değişiklikle Yönetmeliğe getirilen Ek m. 1'de; Kurum kaynaklarının yatırıma yönlendirilmesi ve buna ilişkin usul ve esaslar için ayrıntılı ilkeler sayılmaktadır.

ASK'nın geçici 1. maddesi gereğince, bu Kanun'la mülga 587 s. KHK ile kurulan DASK'ın aktif ve pasifleri ile her türlü hak ve yükümlülükleri, hiçbir işleme gerek kalmaksızın bu Kanun'la kurulan DASK'a devredilmiş sayılacaktır.

Yine aynı geçici maddenin 2. fıkrasına göre, bu Kanun'la kaldırılan 587 s. KHK'nın 7. maddesine göre yönetim kuruluna atanan üyelere aynı maddenin (a) bendine göre atanan hariç diğer üyeler görev sürelerinin sonuna kadar görevlerine devam edeceklerdir.

c- Sigorta Şirketlerinin Durumu

Deprem sigortası da daha önceden kurulmuş bulunan sigorta müesseselerince uygulanabilir. Bunların içerisinde en elverişli olanı da yangın sigortacılarıdır. Zira bu sigortacılar gerekli olan organizasyon ve deneyime sahiptirler ve deprem sigortası için gerekli ihtiyatları da büyük bir ihtimalle sağlayabileceklerdir¹²⁹. İşte bu şekilde daha önce teşekkül etmiş sigorta müesseselerine sigortalatma ya var olan rizikolara deprem rizikosunun eklenmesiyle – ki burada doğrudan doğruya bir deprem sigortası söz konusu olmayacaktır- ya da yangın sigortasına ek olarak verilebilecektir¹³⁰.

Deprem sigortası ayrıca özel şirketlerce yapılabileceği gibi, resmi müesseselerce de yapılabilir. Ancak özellikle deprem riskinin büyük olduğu yerlerde bu sigortanın yapılmasının gerekli olmasına karşılık özel şirketlerin bunu yapmaktan kaçınması ya da elverişsiz koşullarla yapması, devletin işe el atmasını gerektirmiştir¹³¹. Deprem riskinin büyük olduğu bir ülkede bu riski devlet üstlenir. Esasen deprem riskini devletin himaye altına alması pek çok yönden avantajlıdır. Zira özel şirketlere nazaran devletin elinde farklı ekonomik siyasi imkânlar, estrümanlar vardır. Örneğin özel sigorta şirketleri

---

¹²⁹ SEILER, sh. 63.

¹³⁰ ABD ve Japonya'daki eski uygulamalar konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. SEILER, sh. 64 vd.

¹³¹ Örneğin bir deprem ülkesi olan Japonya'da, devletin yardımcı olması arzu edilmektedir. Bu da hükümetin özel sigortacılara nakdi yardımda bulunması ya da deprem sigortasının zorunlu kılınmasıyla sağlanabileceğine ilişkin olarak bkz. SEILER, sh. 65.

ihtiyat akçesini ayırdıktan sonra büyük hasarları tazmin edebilecek duruma gelmelerine rağmen devlet, bu hasarları derhal ödeyebilecek durumdadır. Zira bu hasarın temini için vergi salma, iane toplama gibi pek çok yolları da kullanabilir. Bunun yanı sıra devlet, binaların depreme dayanıklı olarak inşa edilebilmesini sağlama yönünde güce sahiptir. Nitekim ülkemizde de 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinin hemen ardından yapıda can ve mal güvenliğinin sağlanması, kontrolsüz, kötü yapılaşmayı önlemek ve modern standartlara uygun yapılaşmayı temin edebilmek amacıyla 595 s. Yapı Denetimi Hakkında KHK çıkarılmıştır¹³². Bununla birlikte devlet kurumlarının çok fazla şematik çalışmaları nedeniyle özel sigortacının belirli teknik incelemelerini kaçırabilecekleri de iddia edilmiştir¹³³.

Yukarıda belirtildiği gibi, özel sigorta şirketlerinin kapasite yetersizlikleri, belirli riskleri teminat dışında tutmak istemeleri, riskin gerçekleşmesinde karşılama güçlükleri devletin işe el atmasını gerekli kılmıştır. Böylece devlet risk taşıyıcı olarak yani sigortacı olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu, esasen istenen bir durum olmaktadır¹³⁴. Fakat büyük yaygın bir depremde zararın sadece devlete yüklenmesiyle, tahrip olan alt yapıyı işler hale getirmesi masraflarını üstlenen devlete bir de bireylerin zararlarının tümünün eklenmesi, hem zaman kaybına sebep olacak, hem de zararlar gerektiği şekilde karşılanamayacaktır¹³⁵. Deprem felaketi sonuçlarıyla ekonomisi gelişmiş ve deprem riski düşük devletlerin bile başa çıkması güçtür¹³⁶. Ekonomisinin gelişmekte olduğu ve yüksek deprem riskine hem de yaygın bir biçimde sahip ülkemiz bakımından da, bu açıdan ülke ekonomimizi sarsıncak sosyal güvenlikleri oluşturacak önlemlerin alınması gerekli, hatta kaçınılmazdır. Bu nedenle de aynı riskle karşı karşıya bulunan sayıca yüksek olan kişilerin güvence altına alınmasının ve bunların bir kısmının riskle kar-

---

¹³² Adı geçen Kararname 10 Nisan 2000 t. RG'de yayınlanmıştır. Kararname'nin getirdiği hukukî düzenlemede ayrıntılı bilgi için bkz. METEZADE, sh. 98.

¹³³ Bkz. SEILER, sh. 66

¹³⁴ Bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 156.

¹³⁵ ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 88 vd.

¹³⁶ YONGALIK, 1856 yılından beri deprem geçirmeyen İsviçre'nin – ki refah düzeyi son derece iyi olan bir ülke- bile, olası bir depremde zararları giderebilecek fonlarının hazır bulunmaması ve özel sigortalardaki yetersizlikler sebebiyle deprem sigortasının zorunlu hale getirilmesini tartıştığını belirtmektedir, bkz. YONGALIK Aynur, “Zorunlu Deprem Sigortası İsviçre’de Gündemde”, sh. 18-20; ayrıca bkz. YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 156.

şlaşmasında tümünün bu zararı paylaşmasının yarar sağlayacağı yerinde olarak belirtilmektedir¹³⁷.

Devlet, deprem sigortasını uygularken ya resmi bir sigorta kurumuna tüm işleri havale etmek ya da kurumun yönetim organlarını belirli işlerle görevlendirmek suretiyle yapar. Bunun yanı sıra özel sigorta şirketlerine, iş konusundaki tecrübelerden yararlanmak için bir hisse ile iştirak ettirir.

İkinci bir yol ise, Japonya'da ileri sürülmüştür. Bu ihtimalde devlet, sigortacılığı doğrudan doğruya üzerine alacak ve idaresini polise, vergi daire-sine veya yeni kurulacak bir daireye bırakacaktır¹³⁸.

Bir diğer hal de yine Japonya'da önerilerek; devletçe yürütülen deprem sigortasının, yangın sigortası ile birlikte, ona ek olarak akdedileceği, özel sigorta şirketlerinin aracı olarak çalışmaları ve buna karşılık primden yüzde olarak komisyon almaları öngörülmüştür¹³⁹.

Ülkemizde de 1999 depremleri sonrasında kamu hukuku sigortacısı olarak DASK karşımıza çıkmaktadır. ZDSTVT'nin 6. maddesinde ZDS'nin DASK nam ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili sigorta şirketleri ve bu şirketlerin acentaları tarafından yapılacağı belirtilmektedir. Hükmün DASK'ın monopol şeklinde çalışacak bir risk taşıyıcısını işaret ettiğini, Kurum'un dışında hiçbir kişi ya da kuruluşun bu sigortayı yapamamasının, hatta ihtiyari deprem sigortası yaptırabilmesi koşulunun ZDS'nin yapılmasına bağlı tutulmasının da hep aynı hususu gösterdiği ifade edilmektedir¹⁴⁰. ASK'nın 3. maddesinde de, söz konusu Kanun'a göre sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarının kamu tüzel kişiliğini haiz DASK tarafından verileceği belirtildikten sonra, 7. maddesinde ZDS teminatının münhasıran kurum tarafından verileceği hüküm altına alınmıştır. Devamında ise, bu teminatın, risk yönetimi açısından şartların gerekli kılması durumunda ve Bakan tarafından uygun görülmesi hâlinde sigorta şirketleri ile müştereken de verilebileceği ifade denilmektedir. Ancak halen münhasıran Kurum'ca verilen ZDS

---

¹³⁷ YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 157.

¹³⁸ Bkz. SEILER, sh. 68.

¹³⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. SEILER, sh. 68.

¹⁴⁰ YONGALIK, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 157.

teminatının gelişen şartlara göre sigorta şirketleri ile müştereken verilmesine olanak sağlandığı belirtilmektedir¹⁴¹.

DASK, mevzuatta belirlenen görevleri bizzat yerine getirmek zorunda değildir. Nitekim 587 s. KHK'nın 6. maddesinin II. fıkrasında, Kurum'un teknik işlerinin, Müsteşarlıkça bir sözleşme ile bir sigorta veya reasürans şirketine Kurum idarecisi sıfatıyla yürütülmek üzere verileceği hüküm altına alınmıştır. ASK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasında da, Kurum'un teknik işlerinin ve işletmeye ilişkin iş ve işlemlerinin, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle katılımıyla, münhasıran bu amaçla kurulan ve Müsteşarlıkça teknik işletici olarak görevlendirilen bir anonim şirket tarafından yürütüleceği; bunun gerçekleşmemesi durumunda teknik işleticinin, yangın ve afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta veya reasürans şirketleri arasından Müsteşarlıkça belirleneceği ifade edilmektedir¹⁴². Yine 587 s. KHK'nin 8/I,c maddesinde, Kurum nam ve hesabına

---

¹⁴¹ Nitekim Kanun'un gerekçesinde, halen münhasıran Kurum'ca verilen ZDS teminatının gelişen şartlara göre sigorta şirketleri ile müştereken verilmesine veya havuza aktarılan risklerin retrosesyon yapılmasına imkân sağlamak olduğu, havuz yönetimi için sektörün bir şirket kurmasında ise, DASK ile sigorta şirketleri arasında ZDS'ye yönelik işbirliğinin daha da ileri boyutlara taşınacağı ifade olunmaktadır, bkz. ASK 7. madde gerekçesi.

¹⁴² Ancak doktrinde 587 s. KHK'deki "teknik işler" in devredilmesi hüküm altına alınmışken, Kanun Tasarısında tüm işlerinden söz edilmesinin yerinde olmadığı, bu farkın ortadan kaldırılması gerektiği ileri sürülmüştür, bkz. BOZER, sh.249. Nitekim ASK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasında da, "...teknik işleri ile işletmeye ilişkin iş ve işlemlerinden..." söz edilmektedir. Öte yandan Kurum'un bütün işlerini bir sigorta veya reasürans şirketine devretmesinde, hele Kurum'un yönetim kurulunun üye sayısı ve oluşum biçimi göz önüne alındığında Kurum'a ilişkin bu hukukî düzenleme BOZER tarafından eleştirilmekte; oluşumun, tipik devletçi zihniyet ve hatta bazı kimselerin kendilerine iş yaratma arzusu sonucunda gerçekleştiği, bir kamu tüzel kişisinin yetkileri tümüyle ya da bir kısmını özel hukuk tüzel kişisine devretmesinin de yadırganacak bir düzenleme olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu eleştiriler konusunda ayrıntı için bkz. BOZER, sh. 249. ASK'nın Kurum'un teknik işleri ile işletmeye ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesine ilişkin hususları düzenleyen 6. maddesinin gerekçesinde ise, genel yönetimin yönetim kurulunca gerçekleştirilen DASK'ın teknik işleri ile işletmeye ait iş ve işlemlerinin bir teknik işletici tarafından yürütülmesinin öngörüldüğü, halen bunun, Müsteşarlıkça teklif verenler arasından seçilen sigorta şirketinin teknik yönetici olarak görev yaptığı belirtilmektedir. Fakat Kanun'la getirilen düzenlemeye göre, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerinin eşit paylarla katılımıyla, münhasıran bu amaçla kurulan bir anonim şirketin Müsteşarlıkça teknik işletici olarak görevlendirileceği de hüküm altına alınmaktadır. Yine Kanun'un 3. maddesinin gerekçesinde DASK'ın işlerinin yürütülmesi için fiziki bir yapılanmaya gerek bulunmadığı, yönetim kurulu dışında hiçbir personelin olmadığı, tüm işlerini dışarıdan hizmet alımı suretiyle yürütmesinin ise, hem etkinliği arttırdığını, hem de maliyetlerin asgari düzeyde tutulmasını sağladığı şeklinde açıklanmaktadır.

zorunlu deprem sigortası sözleşmesi yapmaya yetkili sigorta şirketlerinin ve uymaları gerekli usul ve esasların Müsteşarlığın görüşünün de alınarak Kurum’ca belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Keza ZDSTVT’nin, 6. maddesinde DASK nam ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili sigorta şirketleri ve bu şirketlerin acenteleri tarafından yapılacağı kuralını getirmektedir. Şu durumda özel sigorta şirketleri ile acenteleri, bu ilişkiye ZDS sözleşmesini yaparak katılmaktadırlar. Ancak yukarıda belirtildiği gibi, her sigorta şirketi bu sözleşmeyi akdedememekte, sadece DASK’ın mevzuat çerçevesinde tespit ettiği şirketler kurabilmektedir¹⁴³. Şu durumda sözleşmeyi DASK nam ve hesabına yapmakta ve böylece sadece aracı olarak kalmaktadırlar¹⁴⁴. Zorunlu deprem sigortası sözleşmesi yapmaya yetkili kılınan sigorta şirketleri, acenteleri vasıtasıyla gerçekleştirdikleri bu aracılık işlemleri karşılığında komisyon elde edeceklerdir. 26.12.2011 t. ve 28154 s. RG’de yayınlanan ZDTV’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Tarife ve Talimatlarla değiştirilen ZDSTVT’nin “Yetkili Sigorta Şirketlerine ve Acentelerine Ödenecek Komisyon” başlığını taşıyan 7. maddesinde, söz konusu şirketlere, kendilerini veya acenteleri tarafından yapılan zorunlu deprem sigortası primi tutarı üzerinden İstanbul ili dahilinde bulunan rizikolar için %12,5, diğer illerde bulunan rizikolar için %17,5 oranında komisyon ödeneceği belirtilmektedir. Görüldüğü gibi, komisyonlar oldukça düşük tutulmuştur. Esasen bunun başta planlandığı, zira bu sigorta sözleşmesinin kuruluşu sırasında, yetkili sigorta şirketi veya acentesinin ilgililerle kuracağı ilişki sonucunda diğer ürünlerini de pazarlayabilme imkânı bulacakları ve bu yolla da kazanç elde edebilecekleri,

---

¹⁴³ SOMER KHK’nın, sigorta şirketlerinin akdi kurma yolunda acentelerinden yararlanabilip yararlanamayacağı hususunu düzenlemediğini belirttikten sonra, durumu uzun uzun tartışmış ve yetkili acentelerden de yararlanılmasının mümkün olduğu sonucuna isabetli olarak varmıştır. Ayrıntılı gerekçeler için özellikle bkz. sh. 124 ve özellikle dn. 27. Nitekim ZDSTVT’nin 6. ve 7. maddelerinde de acentelerden açıkça söz edilmektedir.

¹⁴⁴ Aynı yönde bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92; YONGALIK Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 155; SOMER, sigorta şirketlerinin deprem sigorta sözleşmesini sigorta ettiren ile kendi adına ve hesabına değil de, Kurum adı ve hesabına yapılacağını ve tahsil edeceği primleri de Kurum’a intikal ettirerek karşılığında komisyon almasından bahisle bunların adeta sigorta akdi yapmaya ve primleri tahsil yetkisine sahip bir acenta gibi faaliyette bulunacaklarını ifade etmektedir, bkz. sh.124. 3.5.2011 t. ve 27933 s. RG’de yayınlanan ve 16.5.2011 tarihinde yeniliklerin yürürlüğe gireceği de belirtilen ZDSGS’nin C.5. maddesinde de “...DASK adına sözleşmeye aracılık yapan sigorta şirketine...” ifadesi yer almaktadır. Keza Genel Şartlar’ın diğer bazı hükümlerinde de olduğu gibi C.I, f.4 hükmünde de, bu sigorta sözleşmesinin, DASK nam ve hesabına yetkili kılınan sigorta şirketi aracılığı ile yapıldığı belirtilmiştir.

sonuçta deprem sigortası komisyonunun düşük olmasının bir haksızlık taşımadığı isabetli olarak ifade edilmektedir¹⁴⁵. Bu komisyonun yanı sıra başarılı olan sigorta şirketlerine ve acentelerine, DASK Yönetim Kurulu'na belirlenecek esaslar çerçevesinde, teşvik komisyonu da ek olarak verilebilecektir. Keza bu şirket ve acentelerine başarı ödülü de verilebileceği ZDSTVT'nin 7/II'de hüküm altına alınmıştır. Yetkilendirilecek diğer kuruluşlara ödenecek komisyon da, birinci fıkrada belirtilen oranları aşmamak kaydıyla yönetim kurulunca belirlenecektir¹⁴⁶.

ASK'nun 6. maddesinin I. fıkrasına göre; Kurum'un teknik işleri ile işletmeye ilişkin iş ve işlemleri, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle katılımıyla münhasıran bu amaçla kurulan ve Müsteşarlık tarafından teknik işletici olarak görevlendirilen bir anonim şirketçe yönetilecektir. Bunun gerçekleşmemesi durumunda teknik işletici, yangın ve doğal afetler branşında ruhsatı bulunan sigorta ve reasürans şirketleri arasından Müsteşarlıkça belirlenecektir. Yine aynı Kanun'un 2/e maddesi, sigorta şirketi, Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurtdışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtının tanımlaması olarak ifade etmektedir.

SONUÇ

1999 depremlerine kadar ülkemizde deprem zararlarının giderilmesi, 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" çerçevesinde devletçe sağlanmaktaydı. Bunun yanı sıra yapılan bir sigorta sözleşmesine –ki çoğunlukla yangın sigortası sözleşmesine- konulan özel şartlarla özel sigorta himayesine de alınabilmekteydi. Diğer taraftan devlet, 1999 depremlerinde kendisine düşen görevi gereği gibi ve ivedi bir şekilde yerine getiremediğinin veya olası bir depremde getiremeyeceğinin bilinciyle konut zararlarının kısa sürede giderilmesi amacıyla "Zorunlu Deprem Sigortası" sistemini oluşturmuştur. Böy-

---

¹⁴⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAN, Zorunlu Deprem Sigortası, sh. 92. ZDSTVT'nin 7. maddesinin 2. fıkrasında ise, her bir sigorta sözleşmesi itibarıyla yetkili sigorta şirketine ödenecek asgari komisyonun 10 YTL olduğu; bunun 3 YTL'sinin sigorta şirketine, 7 YTL'sinin de acenteye ait bulunduğu hüküm altına alınmıştır. Fıkranın devamında ise, bu oranlar kapsamında ödenecek komisyonun, 10 YTL'yi aşması durumunda acentaya verilecek asgari tutarın altına düşülmemesi koşuluyla, sigorta şirketi ve acenta arasında serbestçe belirlenecek şekilde bir düzenleme getirilmektedir.

¹⁴⁶ ZDSTVT m. 7/IV.

lece ülkemizde 1999 depremleri sonrasında zorunlu deprem sigortası gündeme gelerek olası bir depremde oluşacak zararların giderilmesi amacıyla 4484 sayılı Kanunla değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak 587 sayılı ve 25.11.1999 tarihli “Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” Bakanlar Kurulunca çıkarılarak, “Zorunlu Deprem Sigortası” yürürlüğe konmuştur. Ayrıca 8.9.2000 tarihli ve 24164 sayılı RG’de de “Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları ile Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı” da yayınlanmıştır.

Zorunlu deprem sigortası sayesinde mali yük sadece devlete yüklenmeyecek, böylece yük rizikoya maruz kalabilecekler arasında paylaştırılacaktır. 587 sayılı KHK’nın 11. maddesinin 1. fıkrasında hasarın oluşmasında zorunlu deprem sigortası tazminatının ödenmesi ile birlikte devletin 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri çerçevesindeki yükümlülüklerinin ortadan kalkacağı belirtilmektedir. Böylece deprem zararlarının karşılanmasının ekonomiye getireceği ağır yükten de kurtulunmuş olunacak ve ayrıca zararlar hızlı bir şekilde giderilecektir.

Deprem zararlarının giderilmesine yönelik ilk özel düzenleme olan 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’den sonra konunun bir kanunla düzenlenmesi için çalışmalara başlanmış, tasarılar hazırlanmış ve nihayet 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu kabul edilmiştir. 18 Ağustos 2012’de yürürlüğe girmiş bulunan ASK’nın 15. maddesi ile 25.11.1999 tarih ve 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortası’na dair Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. Yine aynı Kanun’un 16. maddesi ile 15.5.1959 tarih ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Doğal Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’un 29. maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir: “Zorunlu Deprem Sigortası kapsamındaki binalar için, bu Kanun’dan ve ilgili diğer mevzuattan doğan devletin konut kredisi açma ve bina yaptırma yükümlülükleri, Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılmamış olmasının tespit edilmesiyle ortadan kalkar.” Zorunlu Deprem Sigortası zararlarının giderilmesini de düzenleyen ve yürürlüğe girmiş bulunan söz konusu Kanun’un, Zorunlu Deprem Sigortası kapsamındaki bina ve sigorta yaptırması gereken kişiler bakımından 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ye nazaran pek önemli değişiklikler getirdiği söylenmezse de; Kanun’da sigortanın yaptırılmasına ilişkin müeyyidelerin artırıldığı gözlemlenmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

BAUMANN Max, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Teilband IV/2a, Die Dienstbarkeiten und Grundlasten, Nutzniessung und andere Dienstbarkeiten (Art. 745-778 ZGB), Nutzniessung und Wohnrecht, Zurich 1999, Art. 767, N. 2.

BOZER Ali, "Zorunlu Deprem Sigortası" BATİDER, Yıl: 2001, C. XXI, s. 1, sh. 243-254.

ERCAN Ahmet, Marmara Depremi Hakkında Bilgilendirme Semineri, Sigortacı, Yıl:18, Sayı:273 (1-15 Mayıs 2002).

HAVUTÇU Akdemir Ayşe, Devre Mülk Hakkı, İzmir 1987.

İŞIKARA Ahmet Mete, Deprem Adım Adım Geliyor, Nokta Dergisi, Yıl:21, S.1035 (Ekim 2002), sh.26-30.

KARAGÖZ Selda, Deprem Riski Sürecinde Türkiye'de Zorunlu Deprem Sigortası Uygulaması, Eskişehir 2002, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış doktora tezi.

KENDER Rayegân, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Mesuliyet Sigortası Sempozyumu, 1977, sh.3-32, tartışmalar.

KENDER Rayegân, Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi Sigorta Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11. Bası, İstanbul 2011.

KÖPRÜLÜ Bülent/KANETİ Selim, Sınırlı Aynı Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. bası, İstanbul 1982.

KUBİLAY Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.

METEZADE Zihni, Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Olumsuzluklar (Yapı Denetimi ve Sorumluluk), Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl:2001, Sayı:1, sh.98-109.

OĞUZMAN M. Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, Eşya Hukuku, 14. bası, İstanbul 2011.

OMAĞ Merih Kemal, "Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış", Zorunlu Sigortalar Paneli, 19 Kasım 1993, Sigorta Hukuku Türk Derneği, sh. 8-38.

ÖZEN Burak, Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 2008.

ÖZMEN Ethem Sabâ, Devre Mülk Hakkı, Ankara 1988.

ÖZTAŞ İlker, Paylı Mülkiyette Paydaşın Kullanma ve Yararlanma Hakkı, 1. Bası, İstanbul 2011.

PAMPAL Süleyman, Depremler, İstanbul 2000, 2. Bası.

SEILER Otto, Deprem, Deprem Hasarları ve Deprem Sigortası, İstanbul 1949.

SOMER Mehmet, Zorunlu Deprem Sigortasının Özel Sigorta Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl:2001, S.1, sh.113-132.

TEKİNAY Selâhattin Sulhi, Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar II/3, İstanbul 1994.

TEKİNAY Selâhattin Sulhi/AKMAN Semet/BURCUOĞLU Halûk/ALTOP Atillâ, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden ve Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul 1993.

ÜNAN Samin, Zorunlu Deprem Sigortası, Zorunlu Deprem Sigortası Paneli, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl:2001, S.1, sh.87-97, (Zorunlu Deprem Sigortası).

ÜNAN Samim, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, "Zorunlu Sigortalar Paneli", Sigorta Hukuku Türk Derneği, 19 Kasım 1993, sh. 41-75.

YONGALIK Aynur, Zorunlu Deprem Sigortası İsviçre'de de Gündemde, Birlik'ten 2001, Sayı:13, sh.18-20.

YONGALIK Aynur, Zorunlu Deprem Sigortası, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Aralık 2001, C.XXI, S.2, sh.151-173.